

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 22 DECEMBER 1937

No. 1147

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

	Blz.
In Memoriam Mr. G. VISSERING door Prof. Mr. G. W. J. Bruins	930
Mededeelingen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	932
De Handelsmissie naar Zuid-Amerika door E. D. van Walree	932
Prijzontwrichting en monetaire aanpassingspolitiek. II. De prijzontwrichting in Nederland na 1929 en de monetaire correctie in September 1936 door A. J. W. Renaud	935
De internationale graanmarkt en de Nederlandsche rogge door Jan Schilthuis	937
Verbindendverklaring ondernemersovereenkomst jappen-confectiebedrijf door G. Langelaar Jr.	939
De Rijksmiddelen over November 1937	940
AANTEKENINGEN:	
Handelsbelemmeringen tusschen de staten der U.S.A.	941
MAANDCIJFERS:	
Emissies in November 1937.....	942
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	943
ONTVANGEN BOEKEN.....	
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	945, 948
Groothandelsprijzen	944, 946-947

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de verslagweek werd op de wisselmarkt de aandacht vooral getrokken door den Franschen Franc. De contante notering veranderde maar heel weinig, doch alleen omdat het Fransche Egalisatiefonds de notering ondanks vrij omvangrijk aanbod van Francs op peil hield. De termijnmarkt echter weerspiegelde duidelijk het weer toegenomen wantrouwen. Het disagio voor Driemaandsfrancs, dat was gedaald tot ongeveer 12 cts., steeg op een gegeven moment weer tot 23 cts. Daarna is weer eenig herstel ingetreden, naar men aanneemt mede omdat het Egalisatiefonds op de termijnmarkt geopereerd heeft. Een directe aanleiding voor dit plotseling weer herleeft wantrouwen is moeilijk aan te geven. Wel werden enkele pessimistische taxaties bekend van het tekort op de Fransche begrotingen, welke taxaties heel wat hooger uitvielen dan de officieele schatting van de Regering. Anderzijds werden de cijfers van de handelsbalans over November bekend, waaruit ook weer een verdere stijging van het passieve saldo naar voren kwam. In elk geval bleek het met de kapitaalrepatriëering tot een eind te zijn gekomen, en de speculatie greep de gelegenheid aan op de termijnmarkt weer druk uit te oefenen.

De overige wisselkoersen toonden weinig verandering. Zoowel Dollars als Ponden waren per saldo een kleinigheid vaster. Het Egalisatiefonds bleef voortdurend op wisselende koersen als kooper van Ponden in de markt, maar per saldo behoefde slechts heel weinig te worden opgenomen. Nu weer enkele buitenlandse emissies aan de markt komen, zou het niet behoeven te verwonderen, wanneer eens de opwaartsche druk op onze Gulden tijdelijk zou verdwijnen of zelfs omslaan in het tegendeel. Groot is weliswaar de kans daarop niet, want voor een belangrijk deel der leeningsbedragen zal het provenu nog hier te lande blijven tot de aflossingsdatum der betrokken leeningen. En voor zoover de houders der oude waarde converteerden, blijft ook onze betalingsbalans buiten schot.

De geldmarkt blijft ongewijzigd. Van het Fransche spoorwegpapier kon maar heel weinig op onze geldmarkt worden geplaatst, de animo is niet groot nu niet, zooals bij het Engelsche crediet, het goud als onderpand voor de leening buiten Frankrijk is gebleven. Voor het Egalisatiefonds zal weer een onderhandsche inschrijving worden gehouden voor 3- tot 8-maandspromessen.

De beleggingsmarkt blijft vast gestemd, de 3½ pCt. leeningen vertoonen een dalende tendens, omdat men, ondanks het niet geheel slagen van de jongste 3 pCt. leening Noord-Holland, meer en meer het tijdstip ziet naderen waarop de 3½ pCt. leeningen algemeen in 3 pCt. zullen worden omgezet.

IN MEMORIAM Mr. G. VISSERING.

Met Mr. G. Vissering, jl. Zondag op 72-jarigen leeftijd overleden, is een van de belangrijkste figuren van ons land uit de eerste drie decennien dezer eeuw heengegaan, een man, die ook buiten ons land een bijzonderen roep genoot.

Na tevoren reeds aan de leiding van de Kas-Vereeniging en van de Amsterdamsche Bank deel te hebben gehad, werd Mr. Gerard Vissering in 1906 benoemd tot President-Directeur van de Javasche Bank. Een ongebroken werkzaamheid van ruim een kwart eeuw in het centrale bankwezen nam hiermede een aanvang.

Toen Mr. Vissering zijn taak in Indië aanvaardde, behoorde de zgn. mindere-welvaartperiode tot het verleden. Een nieuw tijdperk van ontwikkeling en vooruitgang was aangebroken. Zijn eerste werk was de reorganisatie van de Bank en gezegd kan worden, dat deze zich onder zijn leiding heeft ontwikkeld tot een moderne circulatiebank, aangepast aan de nieuwe economische en financieele structuur van het gebiedsdeel. Met kracht heeft Mr. Vissering voorts al spoedig de muntzuivering in de Buitengewesten — complement van de pacificatie van Van Heutsz — ter hand genomen en daarmede de werkingssfeer van het nationale ruilmiddel binnen het eigen gebied aanzienlijk uitgebreid. Een en ander komt tot uitdrukking in de cijfers der Bank. In de zes jaren van Mr. Vissering's presidentschap verdubbelde de biljettencirculatie zich van f 60 op f 120 miljoen. Uit het na zijn terugkeer in Nederland verschenen boek „Muntwezen en circulatiebanken in Nederlandsch-Indië” blijkt verder hoeveel andere problemen op financieel en economisch gebied zijn belangstelling hebben gevraagd, terwijl in de laatste jaren van zijn Indisch verblijf bovendien nog valt zijn adviseurschap van de Chineesche Regeering, waarvan het bekende twee-deelige werk „On Chinese Currency” getuigenis aflegt.

In 1912 werd Mr. Vissering geroepen tot het presidentschap van de Nederlandsche Bank. Nog geen twintig maanden later brak de wereldoorlog uit. Vier moeilijke jaren volgden, die zijn volle kracht in beslag namen. Daarna de eerste periode na den oorlog met den scherpsten conjunctuurval in 1921, een periode waarin — het wordt wel eens vergeten — de gulden evenzeer zwevend is geweest als thans, en dat zonder equalisatiefonds, zoodat elke verschuiving in den goudvoorraad direct in de weekstaten aan den dag trad. De moeilijkheden werden nog vergroot, doordat zich in het particuliere bankwezen enkele zwakke plekken openbaarden, die de circulatiebank en de Nederlandsche Regeering noopten tot het nemen van een aantal maatregelen, waarvan de ervaring de juistheid heeft bewezen. Voegt men hieraan nog toe de repercussie van de inflatie bij onze Oosterburen, dan is het duidelijk, dat in deze jaren een bij uitstek vast en doelbewust beleid van de circulatiebank vereischt was. Uiteraard heeft ook het financieele beleid der Regeering een belangrijke rol gespeeld. Dat echter de moeilijkheden dezer jaren zonder schokken tot oplossing zijn gebracht en dat tenslotte het herstel van de oude goudwaarde van den Nederlandschen gulden in 1925 zich kon beperken tot de constatering van een reeds in feite bestaanden toestand en niet, als in Engeland, met een kunstmatige opvoering van de waarde van het ruilmiddel, met alle gevolgen van dien, gepaard behoefde te gaan, is mede in de eerste plaats te danken aan de onder Vissering's leiding gevolgde bankpolitiek.

Dat de moeilijkheden in hun kern veeleer van internationalen aard waren en mitsdien voor hun oplossing internationale samenwerking eerste vereischte was, heeft Mr. Vissering van den aanvang af beseft. Hij zelf is het geweest, die reeds in 1919 het initiatief heeft genomen tot besprekingen met economisten en bankiers uit verschillende landen, uit welke be-

sprekingen het z.g. „Memorandum van Amsterdam” is voortgevloeid. Aan de internationale conferentie van Brussel van 1920, welke met dit memorandum in oorzakelijk verband staat, en aan die van Genua van 1922 had hij een zeer belangrijk aandeel. Daarna volgden besprekingen in een Commissie van bankiers, bijeengeroepen door de Reparatiecommissie en nog in hetzelfde jaar, midden in de inflatie, zien wij hem als leider van een Commissie van Deskundigen naar Berlijn gaan.

Enkele jaren later — 1925 — brengt hij tezamen met Prof. Kemmerer aan de Regeering van Zuid-Afrika een rapport uit over het centrale bankwezen van dat land en het herstel van den gouden standaard.

Vraagt men zich af, wat verder nog de periode van zijn presidentschap van de Nederlandsche Bank heeft gekenmerkt, dan treden twee zaken naar voren. In de eerste plaats valt in deze periode de betrekkelijk snelle ontwikkeling van de Nederlandsche Bank tot „banker's bank”. Reeds vóór den oorlog was het — normale — ontwikkelingsproces, waardoor met den groei en het toenemend self-supporting worden van het particuliere bankwezen de functie van de centrale bank als zelfstandige credietgeefster ineenschrompelt, duidelijk te onderkennen. De oorlogs- en na-oorlogsjaren hebben dit proces aanzienlijk versneld — zelfs van de volgende phase, die door toenemende self-sufficiency van het bedrijfsleven zelf wordt gekenmerkt, zijn verschillende symptomen reeds duidelijk aanwijsbaar — met het gevolg, dat de Nederlandsche Bank met snelle schreden denzelfden weg is gegaan als verschillende harer zusteren t.w. beknotting harer credietfunctie en daarmede verzwakking harer materiele machtspositie, doch tevens verzwaring harer taak en verlegging van het accent naar het „leadership” in den geest van de Bank of England. Mr. Vissering heeft, ook al beteekende deze ontwikkeling voor de Bank tot zekere hoogte een sacrifice, haar in volledig begrip van haar wezenlijk karakter geleid. Zijn reeds vroegtijdige en aanhoudende pogingen om aan het guldenstevies een internationale plaats te geven, passen geheel in dit kader. Een van de gevolgen van het geschetste proces was toch een aanzienlijke verruiming van het aanbod van kort geld, hetgeen een nieuw beleggingsobject, dat bovendien aan de positie van Amsterdam als internationale geldmarkt slechts kon ten goede komen, zeer gewenscht maakte.

In de tweede plaats de ontwikkeling van de gold-exchange standaard. Men kan van de ontwikkeling van deze dekkingsfiguur, die na den oorlog door vrijwel alle continentale circulatiebanken in toenemende mate werd toegepast, veel kwaads zeggen en wijzen op de bezwaren en risico's, die daaraan ontegenzeggelijk verbonden waren. Niet te ontkennen is echter, dat, gezien in ruimer verband, deze figuur in de toenmalige periode nauwelijks te missen was. Het hooge prijsniveau, de toenemend eenzijdige distributie van het aanwezige goud, gepaard aan een veeleer afnemende productie, zouden de wereld aan een ernstige en voortdurende deflatie-druk hebben blootgesteld, wanneer niet op deze wijze de hoeveelheid dekkingsmateriaal met een allengs tot boven 20 pCt. gestegen percentage was vergroot. Bovendien vergete men niet, dat na het herstel van den gouden standaard in 1925 het gevoel, een nieuwe periode van evenwicht en rust op monetair gebied te zijn ingetreden, steeds sterker werd. Had men toentertijd voorspeld, dat dit evenwicht enkele jaren later, in 1931, op zoo ruwe wijze zou worden verstoord en dat nog wel door den val van het Pond Sterling, weinigen zouden dit hebben geloofd.

Men vergelijkte het bovenstaande met het rustige leven der 19e eeuw om te beseffen hoe enorm veel zwaarder en verantwoordelijker het presidentschap van Mr. Vissering is geweest dan dat van wien ook zijner voorgangers. Het is zijn zeer groote en blijvende verdienste, deze taak te hebben vervuld op een

wijze, die in elk opzicht aan de Nederlandsche volks-gemeenschap is ten goede gekomen. En daarnaast is het aan hem te danken, dat bij het zich toenmaals reeds ontwikkelende directe verkeer tusschen de verschillende circulatiebanken de hechte grondslag is gelegd voor de eervolle positie, die de Nederlandsche Bank daarbij thans inneemt.

Niettegenstaande zijn drukke werkzaamheid aan de Bank vond Mr. Vissering tijd en gelegenheid zich aan tal van andere belangen te wijden. Zoo heeft het Zuiderzee-vraagstuk steeds zijn volle liefde en belangstelling gehad. Reeds in 1898 publiceerde hij een studie over de economische beteekenis van de afsluiting en drooglegging der Zuiderzee en in volgende jaren heeft hij op verschillende wijzen — o.a. als voorzitter van de Zuiderzee-vereeniging en later van den Zuiderzee-raad — aan dit werk en wat daarmee samenhangt deel gehad. Zijn belangstelling voor alles, wat het stamverwante Zuid-Afrika betrof, heeft zich op tal van wijzen geuit en gemakkelijk zou deze opsomming tot ver buiten het economische en financiële terrein kunnen worden uitgebreid.

Daarbij voegt zich zijn voortdurende en belangrijke publicistische werkzaamheid. Slaat men de lijst der verzamelde geschriften op, welke in 1935 op zijn 70sten verjaardag door de Directie der Nederlandsche Bank aan Mr. Vissering werden aangeboden, dan wordt men ook hier in de eerste plaats getroffen door de veelzijdigheid ervan. Met dat al is het begrijpelijk, dat het overgrote deel van zijn geschriften, in de eerste plaats zijn grotere studies, liggen op het gebied van het centrale bankwezen, zijn eigen werk, waarbij ook voor hem geldt, dat de jaren, die hem voor de grootste problemen stelden en het meest van zijn werkkraft vorderden, tevens de vruchtbaarste jaren zijn geweest zijner publicistische werkzaamheid.

Zeker, Mr. Vissering schreef gemakkelijk en gaarne. Vraagt men echter naar wat hem hiertoe dreef, dan ligt het antwoord in laatste instantie elders. Het was in de eerste plaats de behoefte, die hij in zeer sterke mate gevoelde, om in het openbaar van zijn beleid rekenschap te geven en de dikwijls ingewikkelde verhoudingen bloot te leggen, in wier kader dit beleid moest worden gezien, en voorts het gevoel, dat begrip en inzicht in ruimen kring aan het onmisbaar vertrouwen in het gevoerde beleid een bijzondere steun konden geven.

Den neerslag dezer overwegingen vindt men in de allereerste plaats in het algemeen gedeelte van het jaarverslag der Bank, dat onder hem is uitgegroeid tot het belangrijke stuk, dat het ook nadien steeds gebleven is. Dezelfde overwegingen bepalen echter ook het karakter van de overgrote meerderheid zijner geschriften uit deze periode. De studie, die als No. 1 van de eerste reeks geschriften in het kader, waartoe ook dit weekblad behoort, werd gepubliceerd: „Het vraagstuk van de geldruimte in Nederland en de goudpolitiek van de Nederlandsche Bank” is hiervan een markant voorbeeld. Geschreven in 1917, dus midden in den oorlog, had het betrekking op geheel andere toestanden dan de huidige, maar de titel is als voor het heden gekozen en met de herlezing kan men in velerlei opzicht ook thans nog zijn voordeel doen.

Mr. Vissering wist, dat meningsverschil en critiek zijn deel konden zijn. Zoo spoedig hij er een persoonlijk element in meende te bespeuren deed zulks hem, gevoelig man als hij was, pijn. Zakelijke critiek is hij echter nimmer uit den weg gegaan en het lag in zijn persoon deze zelfs te waardeeren als middel tot beter begrip.

Is het wonder, dat hij de verbreeding en verdieping van de studie der economie, waartoe de Handels-Hoogeschool hier te lande het eerst den weg geopend heeft, toejuichte en steunde? Met dankbaarheid zij herdacht, dat hij, niettegenstaande zijn drukke werkzaamheden en de verplaatsing, waartoe zulks hem

nootte, herhaaldelijk in het kader der toenmalige Woensdagavondvoordrachten als spreker is opgetreden en het gehoor, dat bij die gelegenheden waarlijk niet alleen uit studenten bestond, onder den ban heeft gebracht van zijn woorden en van zijn persoonlijkheid.

Ook dit weekblad en de organisaties, waarvan het achtereenvolgens is uitgegaan, hebben steeds op de daadwerkelijke belangstelling en steun van Mr. Vissering, hun voorzitter, mogen rekenen. Hoeveel wijze raad is, vooral in de eerste jaren, niet door hem gegeven! De oudere jaargangen kunnen ervan getuigen, hoe hij steeds gereed stond om bij belangrijke gebeurtenissen in het leven van dit blad blijk te geven van zijn belangstelling en waardeering. In het eerste nummer van den tweeden jaargang, toen tot oprichting van het Instituut voor Economische Geschriften was overgegaan, heeft hij zijn visie op de taak van dit weekblad en de genoemde organisatie uiteengezet. Reeds de titel „Eenheid” kenmerkt hem. Persoonlijk zich van alle politiek verre houdende, zag hij in het samenbrengen van velerlei gezindheid in één organisatie het voornaamste doel. De oorlog was nog in vollen gang en het is geen wonder, dat dit alles overheerschende feit ook in het volgend citaat naar voren treedt. Ook andere omstandigheden dan oorlog kunnen zoodanige samenwerking echter even noodig maken.

Mr. Vissering schreef:

„Met waardeering van ieders meening in de groote „maatschappelijke en politieke vraagstukken hebben „wij thans meer dan ooit in Nederland en zijn Koloniën aansluiting noodig om ons volksbestaan te „handhaven. Verbreiding van kennis, zoowel onder „ons zelve als voor het buitenland, is een eerste „eisch, vooral nu in den oorlogstoestand nog meer „dan anders onjuiste berichten over ons land en „zijn bedoelingen opduiken. Willen wij echter de „waarheid naar buiten kenbaar maken, dan moeten „wij eerst in eigen kring ook op het gebied der „feiten goed voorgelicht zijn.”

Velerlei beweegt den mensch. Vraagt men echter, wat het was, dat in de veelzijdigheid van dezen man samenhang bracht en eenheid, wat het leidend beginsel was bij de uitoefening zijner hooge functie en bij zijn oprechte belangstelling voor zoo velerlei daarbuiten, dan was dit in de eerste plaats het stroven, voor zijn deel te kunnen medewerken aan de versterking van de eer en de kracht van het land en den Nederlandschen stam.

Wie zijn beeld ten voeten uit zou willen teekenen, zou nog op veel meer moeten wijzen dan in het bovenstaande is geschied. Hij zou zijn persoonlijke eigenschappen naar voren moeten brengen, zijn distinctie, de charme, die van hem uitging, zijn voorkomendheid en hulpvaardigheid, zijn fijnbesnaarden geest, zijn warm gemoed, den zin voor eruditie en kunst, hem reeds vroegtijdig bijgebracht in de sfeer van het ouderlijk huis, zooveel, dat hier slechts kan worden aangeduid.

Het zij schrijver dezes veroorloofd te eindigen met een persoonlijke herinnering — één uit zeer vele — die hem bij het schrijven van deze regelen bijzonderlijk voor den geest staat. Het was in November 1916, toen een drietal jongeren — waaronder de helaas eveneens dezer dagen overleden Jhr. Mr. L. H. van Lennep — zich op een middag naar Mr. Vissering begaven om zijn medewerking in te roepen teneinde aan dit weekblad, dat het eerste jaar min of meer in de lucht had gehangen, een organieke basis te geven. Van zijn belangstelling in het blad had Mr. Vissering al herhaaldelijk doen blijken. Dat hij echter de plannen met bijna jeugdig enthousiasme zou begroeten, dadelijk bereid zou zijn het voorzitterschap op zich te nemen en meteen zich zou gaan verdiepen in de details van uitvoering, had wel geen hunner verwacht. Met groote

dankbaarheid en geheel onder de bekoring van zijn persoonlijkheid verlieten zij hem.

De laatste levensjaren van Mr. Vissering zijn moeilijk geweest. Er zijn er echter zeer velen, die bij den algemeenen dank, die hem toekomt voor al wat hij in het belang van het land heeft gedaan, hun bijzonderen dank hebben te voegen voor wat hij in vroeger jaren voor hen persoonlijk deed. Met droefheid in het hart zullen zij hem in deze dagen gedenken en zijn beeld zal hun bijblijven. Requiescat in Pace. B.

MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

VERSLAG VAN DE ZITTING VAN NOVEMBER 1937.

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart heeft te Straatsburg van 11 tot 13 November haar tweede zitting van 1937 gehouden, onder voorzitterschap van den heer Jean Gout, buitengewoon gezant.

De heer Paul Charguéraud is benoemd tot Commissaris voor Frankrijk en heeft de volmacht, hem door den President van de Fransche Republiek gegeven, overgelegd.

De Commissie heeft in haar hoedauigheid van beroepsinstantie in Rijnvaartzaken een vonnis gewezen in een burgerlijke rechtszaak.

Zij heeft kennis genomen van de haar verstrekte opgaven betreffende de werken, welke gedurende het jaar 1936 in de havens in Zwitserland, Frankrijk en Nederland werden uitgevoerd.

De Zwitsersche delegatie heeft aan de Commissie medegedeeld, dat de normalisatiewerken tusschen Straatsburg en Istein, welke door de hooge waterstanden van den zomer 1937 onderbroken waren, weer werden voortgezet en dat de lage waterstanden van den winter benut werden om de afdekking der kribben te voltooien.

Dank zij de hooge waterstanden kon de vaargeul de richting, de breedte en de diepte van 2 m onder den gelijkwaardigen waterstand 1932 over het geheele te normaliseeren riviervak verkrijgen, behalve op enkele plaatsen, waar het tekort echter zeer gering is.

Ten aanzien van de verhooging der Straatsburg-Kehler bruggen, heeft de Fransche delegatie medegedeeld, dat de Fransche administratie gereed is om met de werkzaamheden te beginnen, zoodra de Duitsche administratie zal hebben doen weten, dat ook harerzijds daarmede een begin gemaakt zal kunnen worden.

De Fransche delegatie heeft voorts het ontwerp aangeboden van de werkzaamheden voor de opruiming van den bovenbouw van de Huminger spoorbrug en de Commissie heeft vastgesteld, dat de door de Fransche Regeering gedurende de uitvoering der werkzaamheden voorziene maatregelen geen bezwaar opleveren ten aanzien van de belangen der scheepvaart.

Het Comité, onder voorzitterschap van den heer Herold, Commissaris voor Zwitserland, dat sedert ettelijke jaren aan de herziening van het Rijnvaartpolitierglement werkt, heeft in de nieuw ontstane situatie op den Rijn aanleiding gezien zijn werkzaamheden te hervatten. Daarom is aan de Commissie medegedeeld, dat alle oeverstaten en België de invoering beoogen van een nieuwe verordening, welke aan de technische en nautische behoeften van de moderne scheepvaart beantwoordt, en dat onderhandelingen tusschen deze Staten gaande zijn ten aanzien van de wijze van inwerkingtreding der nieuwe bepalingen op den geheelen Rijn beneden Bazel.

De datum van de volgende zitting is bepaald op Dinsdag 26 April 1938.

DE HANDELSMISSIE NAAR ZUID-AMERIKA.

Door de redactie uitgenoodigd het rapport van de Handelsmissie naar Zuid-Amerika te bespreken, dat als bijlage van het Weekblad Economische Voorlichting van 5 Nov. l.l. werd gepubliceerd, ga ik daartoe over met de aarzeling en den schroom, welke uit het ontbreken van persoonlijke ervaring op het stuk van de bezochte landen voortvloeien.

De handelsmissie werd ingesteld bij K. B. van 25 Juni 1936 No. 21. Uit overweging, dat het wenschelijk was gebleken de economische betrekkingen tusschen Nederland en eenige Zuid-Amerikaansche Staten te verlevendigen en uit te breiden, werd haar taak daarin omschreven als: „het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid tot verruiming van

het handelsverkeer met Argentinië, Brazilië, Chili en Uruguay te geraken”.

De missie was een uitvloeisel van den aandrang door het Nederlandsch Zuid-Amerika Instituut op de Regeering uitgeoefend om zijn streven naar nauwere aanrakingen met het Zuid-Amerikaansche werelddeel, voor zooveel het handelsverkeer betreft, te ondersteunen. Zij stond onder leiding van Jhr. van Karnebeek, oud-Minister van Buitenlandsche Zaken, en telde onder haar 10-tal leden vooraanstaande vertegenwoordigers van de voornaamste takken van ons bedrijfsleven, zoomede van Nederlandsch-Indië.

Ingevolge haar opdracht bezocht de missie in de maanden Maart tot Mei 1937 de vier opgenoemde landen, welke gezamenlijk, afgezien van Paraguay, het geheel van Zuid-Amerika omvatten, dat binnen de gematigde zone ligt. Voor het bezoek aan Uruguay waren slechts 2 of 3 dagen beschikbaar, weshalve de volle aandacht valt op Argentinië, Brazilië en Chili, de zoogenaamde ABC staten, welke doorgaans beschouwd worden de voornaamste rol in Zuid-Amerika te vervullen.

Uit de in het rapport weergegeven indrukken en beschouwingen springt sterk naar voren, dat in Zuid-Amerika, al evenzeer als in de overige overzeesche landen, het streven naar industriele zelfgenoegzaamheid sedert den wereldoorlog aanzienlijken voortgang heeft gemaakt. Alleen in Argentinië schijnt men te beseffen, dat deze zelfgenoegzaamheid niet mag gaan ten koste van de afzetmogelijkheid zijner landbouwvoortbrengselen, en dat op den duur geen uitvoer zonder invoer kan stand houden. Om die reden wil Argentinië zich vooral toeleghen op die takken van nijverheid, welke de grondstof binnenslands vinden.

Omtrent de bestuurstoestanden van Argentinië en Chili worden bevredigende mededeelingen gedaan. Ten aanzien van Brazilië wordt hieromtrent niets bepaald gezegd. Wellicht voorzag de missie reeds den recenten staatsgreep.

Met zijn langgerekt territorium is Chili, wat den bodem betreft, in veel minder gunstige conditie dan de beide andere zeer uitgestrekte en rijke, maar nog slechts gedeeltelijk in cultuur gebrachte landen.

De missie bevond, dat de gelegenheid tot emigratie van Nederlanders naar de landbouwstreken in het Zuiden ernstige aandacht verdient, speciaal ook voor zoover het den tuinbouw aangaat. Zij vermeldt echter niet in hoever de emigratie van duizenden landgenooten naar Argentinië omstreeks 1890, en naar Brazilië in de beginjaren van deze eeuw voor de betrokkenen succes heeft opgeleverd.

Op het gebied van den handel verdiept het rapport zich niet in de mogelijkheid tot verruiming van den invoer uit Zuid-Amerika, ofschoon deze relaties van veel grooteren omvang zijn dan die van onzen uitvoer derwaarts. Toch is het voor onze voedselvoorziening en voor onze industrie van groot belang, dat de producten van Zuid-Amerika onder haar bereik blijven, en dat de beschikking over deze bronnen niet versperd gerake door ruil-overeenkomsten zooals Duitschland er een met Brazilië heeft gesloten.

Aan de scheepvaartbelangen van Nederland worden nauwelijks enkele regels gewijd. Toch ware het wel de moeite waard geweest te vermelden, dat 50 jaar geleden nog een heele vloot van Groningsche zeilscheepjes in de Braziliaansche kustvaart, met Rio Grande do Sul als centrum, emplooi vond. Daarna zijn de Zuid-Amerika lijn en de Koninklijke Hollandsche Lloyd gekomen; de mislukking van den grootscheeps opgezette, meermalen gesubsidieerden passagiersdienst had gereleveerd en verklaard kunnen worden. En voorts had er de aandacht op mogen worden gevestigd, dat nog heden ten dage, zoowel langs de West- als langs de Oostkust, geregelde Nederlandsche lijnen worden onderhouden door moderne vrachtschepen met behoorlijke passagiers-accomodatie. In het petroleumvervoer, alsmede in de wilde vaart op de Plata-rivier neemt de Nederlandsche vlag een

behoorlijke plaats in (101 schepen totaal in de eerste zeven maanden van 1937), terwijl zij zich ook begint te interesseeren voor het ertsvervoer van Brazilië.

Bevreemdend moet het heeten, dat het rapport geen melding maakt van de kansen op waterbouwkundig terrein, omdat ons land op dat terrein in vroeger jaren in Argentinië en Chili naam heeft gemaakt.

Op het gebied van de kapitaalinvesteering staat Nederland, zooals het rapport terecht zegt, achter bij Engeland en Amerika, en waarschijnlijk ook bij Duitsland, Frankrijk en België. Wat op dat gebied werd ondernomen, smaakt echter over het geheel niet naar meer; men herinnert zich verliezen in de suikerindustrie in Brazilië, in het graanbedrijf van Argentinië (Compania Mercantil), in de mijnindustrie van Chili. Ook de beurs heeft weinig vreugde beleefd van de beleggingen in Zuid-Amerikaansche fondsen, met uitzondering van sommige Argentijnsche soorten. Chili betaalt slechts een klein deel van zijn coupons, en Brazilië heeft onlangs den geheelen rentedienst van zijn buitenlandse schulden stopgezet. Hoe teleurstellend zulks moge wezen, men moet er zich eigenlijk niet over verwonderen, dat het slechte voorbeeld van een groot Europeesch land, dat de rechten van zijn buitenlandse crediteuren eigenmachtig heeft beknot, in de nieuwere landen school maakt.

Gelukkig kan het rapport constateeren, dat de Hollandsche Bank Unie zich wederom gaat rangschikken onder de financiële instellingen van den eersten rang, en dat derhalve de dure ondervinding, met de Hollandsche Bank voor Zuid-Amerika opgedaan, toch vruchten begint te dragen. Over de aanleiding tot het liquideeren van de Holland-La Plata hypotheekbank wordt niet gesproken.

Bij verre de meeste aandacht wijdt het rapport aan de kansen voor onzen export naar de bezochte landen. Het rapport vermeldt in het bijzonder den uitvoer van consumptie- en van poot-aardappelen, van fokvee en van manufactures, en verwondert zich erover, dat zoo weinig exporteurs op de „hearings” van de missie zijn verschenen. Inderdaad blijkt uit de Nederlandsche handels-statistiek, dat er behalve van de genoemde artikelen ook uitvoer van eenige beteekenis bestaat van garens (vermoedelijk kunstzijde), van steenkolen, ijzer, koper en tinwerk, van gepelde granen (vermoedelijk rijst), van chemische producten en verfvaren, van glas- en aardewerk, van papierwaren (vermoedelijk strookarton), van vaartuigen (vermoedelijk baggermaterieel) en van werktuigen naar Argentinië, van instrumenten (misschien radio), garens en tin naar Brazilië, van rijst en garens naar Chili en van suiker en spiritus naar Uruguay.

En wat Nederlandsch-Indië betreft wordt alleen de aandacht gevestigd op kapok en rubber voor Argentinië. Ik zou denken, dat mogelijk ook thee, sisal en tabak in aanmerking kunnen komen. Over het geheel zullen de landen der gematigde zone van Zuid-Amerika zich voor hun behoeften aan koloniale waren echter wel bij voorkeur wenden tot de tropische streken van dat werelddeel. Trouwens de Para-rubber, de kina en de cocaine van Nederlandsch-Indië stammen uit Zuid-Amerika.

De markten in Argentinië, in Brazilië en in Chili worden in het rapport afzonderlijk besproken, waarbij er de nadruk op wordt gelegd, dat voor ons productie-apparaat afzetmogelijkheden bestaan in weerwil van inheemsche industrialisatie, hooge tariefmuren en scherpe buitenlandse concurrentie, en dat de afzetmogelijkheden dan nog weinig bemoedigend zijn in Brazilië, en niet geheel hopeloos in Chili. De op export beluste liefhebber dient zich voorts rekenschap te geven, dat hij zijn goederen aan de vraag moet aanpassen, dat hij crediet moet geven, zijn agenten onbekrompen moet steunen, en zoo mogelijk zelf een bezoek ter verkenning van de markten moet brengen. De kost gaat nu eenmaal voor de baat uit. De credietrisico's worden over het geheel minder groot geacht dan gewoonlijk wordt aangenomen, terwijl er

op wordt gewezen, dat uit een oogpunt van oorlogsgevaar (ook revolutiegevaar?) misschien geen hoek van de wereld veiliger is. Het rapport stelt, dat Nederland zijn toekomstige afzetmogelijkheden in hoofdzaak moet zoeken in den export van grondstoffen, machinerieën en halffabrikaten voor de industriële bedrijven. Het is mij intusschen niet duidelijk, welke grondstoffen Nederland zou kunnen leveren, behalve steenkolen, wanneer wij die kunnen missen.

In het kort zijn dit de gegevens, op grond waarvan „de” Nederlandsche handel en „de” Nederlandsche exportfabrikant worden opgewekt zich voor den afzet naar Zuid-Amerika te interesseeren. Ik kan mij niet goed voorstellen, hoe men zich het effect hiervan denkt. Welke koopman, welke fabrikant, die aan het hoofd van drukke winstgevendende zaken staat, zal zich te midden van zijn beslommingen, van zijn telegrammen en telefoontjes, er rekenschap van geven, dat de missie het op hem heeft voorzien? Zijn de winstmogelijkheden in het verre verschieft inderdaad zoo veelbelovend, dat men zich daarvoor al de moeite, al de kosten en al de risico's mag getroosten? Niet onwaarschijnlijk heeft de exportfabrikant wel een Deutsche of Fransche exportrelatie, die zich, nu hij door de depreciatie van den Gulden weer kan concurreeren, voor zijn artikel wil interesseeren, ook al moet hij zich dan misschien bereid verklaren „made in Germany” of wel „garanti, article de Paris” op zijn kisten te schilderen.

Zonder twijfel is het te betreuren, dat zoo weinig flinke Nederlandsche importhuizen in Zuid-Amerika zijn gevestigd, en dat hier te lande, behalve voor den export naar Nederlandsch-Indië, zoo weinig flinke exporthuizen bestaan. Nagenoeg alle Nederland— dit of dat — handelmaatschappijen hebben gering succes gehad; in de richting van Zuid-Amerika o.a. de Transmarina en de Holtrans, terwijl ik verschillende kleinere firma's ken, die het daar evenzoo tevergeefs hebben geprobeerd. Ondanks de sterke uitbreiding van het middelbaar en hooger handelsonderwijs schijnt het aantal jonge landgenooten, die van nature voor den internationalen koophandel in het algemeen, en voor den export in het bijzonder geschikt zijn, niet toe te nemen. Bij den import doet zich trouwens hetzelfde verschijnsel voor. De belangrijke importen van Braziekoffie en tabak, van Argentijnsche wol en granen, van Chileensche salpeter worden door onze importeurs zoo goed als geheel van buitenlandse afladers gekocht. Alleen in den graanhandel te Buenos-Aires zijn, meen ik, een paar Hollandsche exporthuizen werkzaam, maar wier personeel dan nog ten deele uit vreemdelingen bestaat.

Dit gebrek aan prima Nederlandsche, voor den eigenlijken goederenhandel berekende krachten kan er licht toe leiden, dat de aanbevelingen der missie zullen worden opgenomen door personen, die, al of niet door eigen schuld, niet in den handel zijn geslaagd. Onnoodig te zeggen, dat men met onvolwaardige menschen zoo goed als geen kans op slagen mag verwachten, en dat dus alleen de pogingen van alleszins bewkame en betrouwbare jongelieden eventueel voor ondersteuning in aanmerking behooren te komen.

Alles tezamen genomen moet ik vreezen, dat van de reis der missie niet meer dan een bescheiden rechtstreeksch resultaat is te verwachten. Er zij daarbij nog op gewezen, dat haar aanbevelingen weinig anders doen dan het refrain herhalen, dat door onze beroepsconsuls sedert 50 jaren is gezongen, tenzij het de aanbeveling op blz. 24 mocht zijn, waarbij het organiseren van een „supervising office” als algemeen steunpunt ten behoeve van onze exportindustrieën wordt aanbevolen. Maar ook daarin kan ik weinig heil zien, omdat het moeilijk zoude zijn een all round geschikt en belangeloos persoon te vinden, in staat en bereid als algemeen adviseur op te treden, en omdat het de kosten van onzen export onnoodig zou verhoozen. Ook geloof ik, dat een bekwaam en belang-

stellend beroepsconsul schier even goed die taak op zich kan nemen. Overigens is het mij bekend, dat althans enkele Nederlandsche fabrieken Zuid-Amerika geregeld door eigen menschen bewerken.

Een en ander doet intusschen de vraag rijzen of het economisch nut van de uitzending van bijzondere handelsmissies als de hier besprokene tegen de moeite en de kosten opweegt. Te dien aanzien valt op te merken, dat andere landen, o.a. Engeland, Duitschland en België met dergelijke economische missies zijn voorgegaan, en dat daartoe in slechte tijden vermoedelijk wel weer zal worden besloten. Voor zoover die missies het Verre Oosten bezochten is mij bij onderzinking gebleken, dat de handelswereld ter plaatse over het geheel schouderophalend tegenover het praktisch nut pleegt te staan. Hoe bekwaam de leden van een dergelijke missie ook mogen wezen, het ware onredelijk te verwachten, dat zij in staat zouden zijn na een kort bezoek de toestanden beter te beoordeelen dan diegenen, die sinds jaar en dag daar arbeiden, of dat zij nieuwe mogelijkheden zouden kunnen ontdekken, welke aan de waakzaamheid der belanghebbende kooplieden en der consulaire waarnemers waren ontsnapt. Toch is het juist voor de laatstbedoelde categorieën van personen overzee dikwijls belangwekkend hun eigen inzichten te toetsen aan de gepubliceerde rapporten der handelsmissies, waarbij te bedenken valt, dat dergelijke rapporten gemeenlijk even nauwkeurig, zoo niet nog nauwkeuriger, bestudeerd plegen te worden door de buitenlandsche concurrentie. De vaktijdschriften verspreiden de gegevens in elk geval over de geheele wereld. En het komt herhaaldelijk voor, dat zij inlichtingen bevatten, welke door de informanten der missie geenszins voor openbaarmaking waren bestemd.

Wat het laatste punt betreft levert het sobere rapport van onze handelsmissie weinig gevaar op. Uit den aanhef blijkt overigens, dat daarnevens mededeelingen zijn gedaan, welke uitsluitend voor de Regering zijn bestemd. Terwijl het voor de hand ligt, dat in die mededeelingen de personen van onze officieele vertegenwoordigers zijn besproken, zoo is het niet uitgesloten, dat belangrijke onderhandsche wenken voor onzen handel en onze industrie zijn bijgevoegd. Is onze missie aldus te werk gegaan, dan kan men haar slechts om haar verstandig inzicht loven, en dan moet de critiek wegens de in dit opstel aangeduide leemten misschien grootendeels verstommen.

Afgescheiden van de rechtstreeksche resultaten dient het nut van handelsmissies echter vooral ook beschouwd te worden uit het oogpunt van de bijzondere reclame, welke in het bezoek van een aantal vooraanstaande zakenmensen is gelegen. Wanneer de missie op grond van haar ondervinding tot de overtuiging is gekomen, dat haar uitzending nuttig en verantwoord was, dan zal men wel in de eerste plaats aan deze zijde van het vraagstuk moeten denken. Op verschillende plaatsen gewaagt het rapport van de goede sfeer ten opzichte van ons land, welke zij heeft aangetroffen. Ook al moet het rapport afscheidenlijk daarover zwijgen, zoo mag uit de berichten, welke daaromtrent over kwamen, wel worden opgemaakt, dat de missie, niet het minst dank zij den persoon van haar eminenten leider, er ten volle in geslaagd is die sfeer nog te verbeteren, en tot veelzijdige ontwikkeling te brengen. Zoowel de aanrakingen met de hooge autoriteiten als die met de lokale pers hebben daartoe bijgedragen. Het kan geen twijfel lijden, dat onze diplomaten, beroepsconsuls en zakenmensen in de bezochte landen van die vriendschappelijke sfeer nog geruimen tijd de gunstige gevolgen zullen kunnen plukken, en dat dientengevolge de kansen voor onze ondernemers om zich bijzondere bestellingen of de uitvoering van openbare werken te zien opgedragen aanmerkelijk beter zijn geworden.

* *

Kan de invloed van een handelsmissie uit den aard

der zaak slechts van voorbijgaanden aard zijn, des te meer moeten onze handel en onze industrie kunnen bouwen op de toegewijde werkzaamheid van onze permanente vertegenwoordigers overzee, in casu op onze beroepsconsuls in Zuid-Amerika. Ook wanneer deze een diplomatieken titel voeren, dienen zij bij voortdoring op de bres te staan voor onze economische belangen, en zich door het nauwlettend volgen van de economische ontwikkeling, zoowel in het land hunner vestiging als in Nederland en Nederlandsch-Indië, op de hoogte blijven houden van alles wat noodig is voor de richtige vervulling van hun taak. Dank zij de veelzijdige en langdurige speciale studie welke zij achter den rug hebben, moet het hun niet te moeilijk vallen het economisch leven op hun standplaats te bestudeeren en te doorgronden.

Er heerscht veel wanbegrip en misverstand omtrent de wijze waarop beroepsconsuls hun taak moeten aanvoelen en vervullen. Men moet niet van hen verwachten, dat zij elken dag acht uren achter hun schrijftafel rapporten zitting te schrijven, of bij elke hopeloze aanvraag uit het moederland de stad afloopen om een willekeurige relatie te zoeken.

Wat van hen verlangd mag worden, is dat zij de kaart van het land kunnen overzien, goed georiënteerd zijn omtrent den handel ter plaatse, en zoovele en uiteenlopende aanrakingen met dien handel hebben, dat zij niet op slechts enkele bekenden zijn aangewezen, en feitelijk alleen door de oogen van die paar bekenden kunnen zien. Men hoort dikwijls smalen op de sociale functies der diplomaten en consuls, en ziet voorbij, dat voornamelijk langs dien weg, door het bijwonen van ontvangsten, het aanzitten aan diners, door dansen, jagen, golf, of kaartspelen, de veelzijdige relaties kunnen worden verkregen, welke zoozeer noodig zijn. Veel meer dan gedurende zijn kantooruren is de zakenman tijdens zijn recreatie bereid een consul te woord te staan en in te lichten. Aldus handelend zal de beroepsconsul zijnerzijds sfeer kunnen scheppen, een aangenamen en mooien werkring hebben, en in staat zijn den nationalen handel behoorlijk te informeeren, schriftelijke aanvragen juist te beantwoorden en bezoekende landgenooten op den goeden weg te helpen.

Daarnevens moet de consul trachten een centrum te vormen voor de landgenooten ter plaatse. In het bijzonder wanneer hij gesteund wordt door een welopgevoede vrouw, Hollandsche, dan wel Hollandsch voelende vreemdelinge, zal hij in dit opzicht veel kunnen doen om de jongelieden het verblijf te veraangenamen, en aldus nieuwe krachten kunnen aantrekken. Want ik beschouw het van zeer groot belang, dat een aantal jonge kooplieden overzee ervaring opdoet. Om het even of zij later repatrieeren dan wel overzee gevestigd blijven, daar huwen en zich inburgeren, zoo kunnen deze jongelui de dragers worden van latere ontwikkeling op ruime schaal. In vroeger jaren placht de vereeniging „het Buitenland” systematisch de plaatsing van jonge kooplieden in het buitenland te bevorderen, en ondanks vele teleurstellingen heeft deze werkzaamheid in menig geval toch de gewenschte resultaten opgeleverd.

Van hun kant kunnen het Departement van Buitenlandsche Zaken en de Economische Voorlichtingsdienst veel bijdragen om de nuttige werkzaamheid der beroepsconsulaten tot haar recht te doen komen, — het Departement door de beste krachten op de gewichtigste posten te plaatsen, door daarbij op elks speciale bekwaamheden en geschiktheid te letten, en door de consuls niet tekort en niet te lang op eenzelfde post te laten. Niet tekort, omdat het een paar jaar neemt om zich goed in te werken; niet te lang om het gevaar van inslapen te voorkomen; 5 à 10 jaar schijnt mij de juiste tijd. De Economische Voorlichtingsdienst daarentegen dient de verslagen der consuls in opbouwenden zin met hen te behandelen, hen te steunen met gegevens over Nederland en Nederlandsch-Indië, en hen te attenderen op nieuwe

ondernemingen, welke eventueel zaken in hun ressort kunnen doen.

In geen enkel land voldoet de consulaire dienst aan alle wenschen, vermoedelijk omdat dikwijls onvervulbare verwachtingen worden gekoesterd; altijd en overal worden wijzigingen voorgesteld of aangebracht. In ons land wordt nog herhaaldelijk aangedrongen op uitbreiding van het corps beroepsconsuls. Ik zou daartegen willen waarschuwen, omdat het niet gemakkelijk is goede krachten te vinden, en omdat het funest is wanneer de beroepsconsul op zijn post onvoldoende arbeidsveld vindt. Beter één prima behoorlijk bezoldigd man op een centraal punt dan twee of meer halve krachten over het ressort verdeeld. Hetzelfde geldt trouwens voor de landbouw- en andere bijzondere consulenten en voor de handelswaarnemers, waarvan Indië zich onbegrijpelijker wijze zoo veel voorstelt. Ook al dezen dienen in hun ambt voldoende nuttig werk te vinden. Wat Zuid-Amerika aangaat, zou ik meenen, dat met 5, hoogstens 6 consulaire beroepsposen kan worden volstaan.

Tot besluit zou ik nog willen wijzen op een zijde van de medaille, welke doorgaans niet wordt bekeken. Men spant zich veelal in om door goede vertegenwoordigers in den vreemde zijn economische belangen te bevorderen, maar besteedt niet altijd voldoende aandacht aan de buitenlandsche vertegenwoordigers, diplomaten en consuls, in het eigen land. En toch ligt het zoozeer voor de hand, dat de buitenlandsche regeering bij het doen van bestellingen en het geven van opdrachten allicht meer waarde zal hechten aan de inzichten van haar eigen ambtenaren dan aan de vertoogen van den buitenlandschen vertegenwoordiger. Een denigreerend advies van die zijde kan veel kwaad doen.

Het ontbreekt hier te lande jaarlijks niet aan vereenigingen of commissies. Maar toch zou ik de oprichting willen bepleiten van nog een commissie of organisatie, welke zich tot taak zou stellen, in samenwerking met de Regeering, de buitenlandsche diplomaten en beroepsconsuls, die hier te lande in functie zijn, met ons bedrijfsleven in aanraking te brengen, hen te attendeeren op alles wat voor ons van belang kan zijn, fabrieken te laten zien, uitnodigingen te bezorgen voor tentoonstellingen, tewaterlatingen, proeftochten enz., en hen daarbij te vergezellen. Voor zoover het de vertegenwoordigers van Argentinië, Brazilië, Chili en Uruguay betreft, zouden de leden onzer handelsmissie daarvoor de aangewezen personen zijn.

E. D. VAN WALREE.

PRIJSONTWICHTING EN MONETAIRE AANPASSINGSPOLITIEK.

II. DE PRIJSONTWICHTING IN NEDERLAND NA 1929 EN DE MONETAIRE CORRECTIE IN SEPTEMBER 1936.

Voor de Nederlandsche binnenlandsche prijsverhoudingen bleken de gevolgen van de Amerikaansche goederen-„inflatie” en de hiermede gepaard gaande „opblazing” der credieten ter financiering van de opgetaste valorisatievoorraden¹⁾ — andere storende begeleidingsverschijnselen als bijv. de speculatie ter New-Yorksche effectenbeurze, de stagnatie in de internationale credietverstrekking aan Duitschland, het probleem der z.g. goudschaarschte e.d. buiten beschou-

¹⁾ Als bekend meenen wij te mogen veronderstellen, hoe na de New-Yorksche beurskrach in October 1929 de Amerikaansche valorisatievoorraden van allerlei stapelartikelen als o.a. koffie, tarwe en katoen, in verband met de zeer overvloedige oogstopbrengsten in 1928 en 1929 niet langer te houden bleken. Nieuwe credieten om deze voorraden te financieren en uit de markt te houden, bleken niet langer te verkrijgen. Toen een nieuwe leening van \$ 9.000.000 ter financiering van de gevaloriseerde koffievoorraden van het bekende Koffie-Instituut te Sao-Paulo per 16 October 1929 ter New-Yorksche beurze geen plaatsing vermocht te vinden, was dan ook een catastrophale prijsval voor koffie het onmiddellijk gevolg. Den 19den

wing gelaten — in vele opzichten soortgelijk aan die, tijdens de Belgische Franc-depreciatie in 1926 en reeds eerder tengevolge van de Duitsche papiermark-„inflatie” ondervonden. De Nederlandsche importprijzen, bij invoer uit het buitenland te betalen, moet men zich immers denken als een *product*, waarvan de eene factor wordt gevormd door den prijs, voor het betreffende artikel in het buitenland genoteerd in vreemde valuta, eventueel te vermeerderen met vracht en overige kosten, eveneens in buitenlandsch geld te betalen en de andere factor door den stand van den wisselkoers op het betreffende buitenland¹⁾. Volgens een oude zegswijze zal het iemand doorgaans vrij onverschillig zijn, of hij door den hond dan wel door de kat wordt gebeten. Zoo is het ook voor het Nederlandsche bedrijfsleven en voor de ontwikkeling der binnenlandsche prijsverhoudingen hier te lande vrijwel om het even, of de Nederlandsche import- en exportprijzen tot de helft worden gereduceerd, doordat de wisselkoersen op het buitenland inzakken tot 50 pCt. van de oorspronkelijke koersverhoudingen, dan wel de groothandelsprijzen ter wereldmarkt op zichzelf een dergelijken val vertoonen²⁾.

Voor Nederland, waar zelfs in 1929 over het algemeen van een inflatorische prijsontwikkeling in het

October volgde een zeer scherpe koersreactie te New-York voor staalmaatschappijen, public utility-bedrijven en verschillende specialiteiten, waarvan de technische positie bijzonder zwak te noemen was, of waarvoor geringere winsten werden verwacht. De algemeene baisse, eenmaal losgebroken en de stroom van geforceerde liquidaties, hierdoor in het leven geroepen, tastten weldra ook de andere Amerikaansche markten aan, als o.a. de graan- en zelfs de varkensmarkt te Chicago. Van een langer handhaven der vastgestelde minimumprijzen voor allerlei gevaloriseerde artikelen bleek geen sprake meer te zijn. De prijslawine, door den prijsval dezer artikelen aan het rollen gebracht, sleepte vrijwel het geheele Amerikaansche prijsniveau in den groothandel met zich mee omlaag en daarmee tevens het groothandelsprijsniveau ter wereldmarkt.

¹⁾ Noemen wij den importprijs, door land A bij invoer uit land B voor eenig artikel te betalen Ipr., den prijs in vreemde valuta in B genoteerd Pbui., de toekomstige kosten voor vrachten e.d., eveneens in vreemde valuta te betalen Kbui., en den wisselkoers van de valuta van land B in A Wi., dan zal:

$$\text{Ipr.} = (\text{Pbui.} + \text{Kbui.}) \times \text{Wi} \text{ zijn,}$$

(eventuele invoerrechten en overige kosten in het binnenland buiten beschouwing gelaten).

Nemen wij verder aan, dat een plotselinge „depreciatie” van de geldeenheid van A volgens de koersnoteringen ter vreemde beurze x pCt. zou bedragen, dus omgekeerd Wi.

in land A zou zijn gestegen tot $\frac{100}{100-x}$ Wi, dan zou ook:

$$\text{Ipr.'} = (\text{Pbui.} + \text{Kbui.}) \times \frac{100}{100-x} \text{ Wi zijn geworden,}$$

$$\text{en dus } \text{Ipr.'} = \frac{100}{100-x} \text{ Ipr.}$$

of met andere woorden zou door de valuta-„depreciatie” in A plotseling de importprijs van dat artikel in A omgekeerd evenredig met genoemde „depreciatie” zijn gestegen. Bij een valuta-depreciatie met 20 pCt. ten opzichte van de oorspronkelijke koerswaarde in het buitenland tot 80/100 der oude waarde, zou dus volgens deze berekening een stijging van genoemden importprijs tot 100/80 of met 25 pCt. moeten resulteren. In figuur II en III (bladz. 914 van E.-S.B. van 15 Dec. 1937) toonden wij aan, dat een dergelijke stijging in werkelijkheid zal worden beperkt, doordat in het buitenland de prijzen der betreffende artikelen vaak in meerdere of mindere mate naar omlaag worden gezogen door de valuta-depreciatie in het nabuurland.

²⁾ Daalt de buitenlandsche wisselkoers Wi. tot de helft, dus tot $\frac{1}{2}$ Wi., dan wordt dientengevolge dus ook:

$$\text{Ipr.'} = (\text{Pbui.} + \text{Kbui.}) \times \frac{1}{2} \text{ Wi} = \frac{1}{2} \text{ Ipr.}$$

Doch ook bij halveering der buitenlandsche prijsnoteringen voor dat artikel en halveering der kosten in het buitenland bij onveranderde wisselkoersen zal:

$$\text{Ipr.'} = \frac{(\text{Pbui.} + \text{Kbui.})}{2} \times \text{Wi} = \frac{1}{2} \text{ Ipr. zijn.}$$

binnenland of van andere ernstige economische spanningen en daaruit voortspruitende „aanpassings”-problemen geen sprake was, en voor Engeland, dat sedert zijn zogenaamde „stabilisatie” van het Pond Sterling in 1925 op een te *hooge* goudwaarde zelfs te lijden had gehad van een slepende depressie¹⁾, bleek de prijsval ter wereldmarkt tengevolge van de Amerikaanse goederen- en crediet-inflatie en de daaruit voortspruitende „krach” in het leven geroepen, catastrofaal.

Door den zogenaamden „val” van het Pond Sterling in September 1931 werden de binnenlandsche prijsverhoudingen in Engeland, welke tengevolge van de algemeene prijsdaling ter wereldmarkt eerst geheel scheef waren getrokken op een soortgelijke wijze, als door ons hieronder in figuur VI voor de Nederlandsche prijsverhoudingen aangegeven, weer automatisch recht getrokken in de richting van een onderling evenwicht, als in ons vorig artikel (E.-S.B. 15 Dec. bladz. 913) schematisch voorgesteld in figuur I.

Voor de niet tegelijkertijd met Engeland medevalueerende landen als o.a. Nederland, betekende de „val” van het Pond Sterling daarentegen ontegenzeggelijk een aanmerkelijke verscherping van den reeds bestaanden druk in neerwaartsche richting op het eigen groothandelsprijsniveau uitgeoefend. Als klein land met een bedrijfsleven, hetwelk in sterke mate afhankelijk is van het internationale handelsverkeer, trachtte Nederland zich desondanks nog langen tijd een niveau van loonkosten en „vaste lasten” te veroorloven, dat in geen enkel opzicht meer in een redelijke verhouding was te achten met dat in het voor het wereldmarktverkeer toonaangevende buitenland. Welke prijs-„schaar” zich in Nederland vóór de devaluatie van den Gulden had gevormd, hebben wij geïllustreerd door het beeld, dienaangaande verstrekt in figuur V, waarbij wij in het linkergedeelte de procentuele prijsdalingen of -stijgingen voor enkele belangrijke prijsgroepen in September 1936 (dus onmiddellijk vóór de devaluatie van den Gulden) t.o.v. het gemiddelde in 1926/1930 hebben aangegeven en in het rechtergedeelte de gedurende het jaar September 1936 tot September 1937 ingetreden „correcties” in de richting van een nieuw evenwicht, waar-

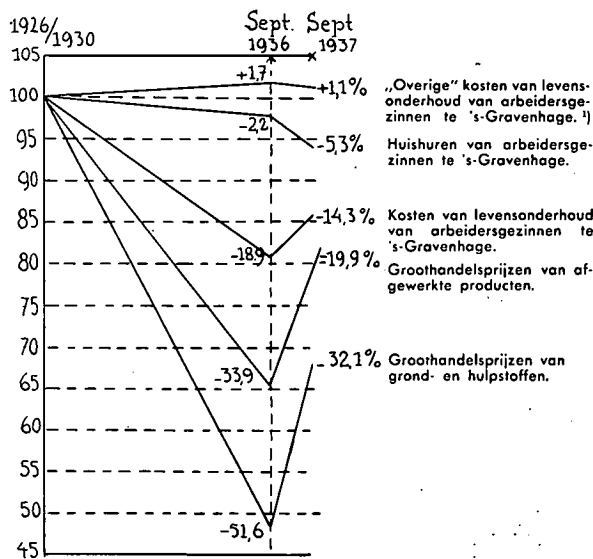

Fig. V. — noot bij grafiek:

¹⁾ Belasting, gas en electriciteit, verzekering, geneeskundige hulp, contributies en giften, abonnementen en schoolgelden, boeken, enz., hulp in de huishouding, toiletbenodigdheden, kapper en baden, ontspanning, tram en trein, tabak, sigaren, enz., en diversen, met elkaar in 1926/1930 gemiddeld 20 pCt. der totale kosten van levensonderhoud en September 1936 zelfs rond 27½ pCt.

¹⁾ Voor nadere bijzonderheden dienaangaande zij o.a. verwezen naar onze studie betreffende „Het conjunctuurverloop in Engeland sedert begin 1919” in „De Economist” van Juni 1935 bladz. 419 e.v.

bij echter ter voorkoming van misverstand zij opgemerkt, dat dit nieuwe evenwicht geenszins op hetzelfde niveau als in 1926/1930 behoeft te zijn gelegen.

De binnenlandsche prijsontwikkeling hier te lande vlak vóór de z.g. „devaluatie” van den Gulden wordt, als reeds boven opgemerkt, in figuur V duidelijk tot uitdrukking gebracht in de wijd geopende prijs-„schaar” per September 1936, waarbij het eene been wordt gevormd door de zelfs lichtelijk *stijgende* lijn der „Overige” kosten van levensonderhoud, welke stijging speciaal veroorzaakt is door de hogere belastingen, en het andere been door de in September 1936 met 51,6 pCt. *gedaalde* groothandelsprijzen van grond- en hulpstoffen. Ook het internationale wereldmarkt-prijsniveau was, gerekend in Gulden, op genoemd moment ongeveer eenzelfde percentage ingezakt. Wat dit practisch voor Nederland betekende zal men eenigszins kunnen nagaan, als men bedenkt, hoe weinig invloed Nederland als klein landje, op zichzelf vermag uit te oefenen op het betreffende prijsverloop ter wereldmarkt. In 1926 werd bijvoorbeeld het Nederlandsche groothandelsprijsniveau (zie figuur II en III E.-S.B. 15 Dec. bladz. 914) wel eenigermate door de Belgische inflatie-invloeden omlaag gezogen, doch anderzijds in heel wat sterker mate omhooggehouden, doordat het wereldprijsniveau slechts relatief weinig werd aangetast. Zonder veel overdrijving kan men dan ook zeggen, dat het Nederlandsche groothandelsbedrijfsniveau wordt gedictieerd door de prijsverhoudingen, geldende ter wereldmarkt. Deze prijzen heeft Nederland als een factor, practisch vrijwel geheel buiten de eigen beheersings-sfeer, te aanvaarden.

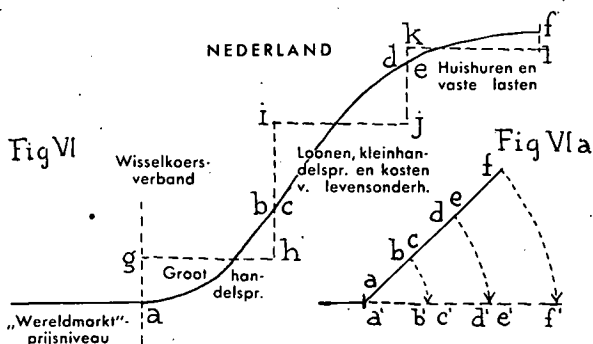
De tweede factor, welke voor Nederland het binnenlandsche prijsniveau, speciaal dat der Nederlandsche import- en exportprijzen bepaalt, wordt, zooals reeds opgemerkt, gevormd door den stand van de wisselkoersen op het buitenland, welke in tegenstelling met eerstgenoemden factor, zeer *wel* door Nederland zelf kunnen worden gereguleerd. Onze z.g. „zwevende” Gulden is zelfs bij uitstek hiervoor geschikt te achten.

Vóór de devaluatie van den Gulden, zelfs onmiddellijk daarvoor, was het „aanpassings”vraagstuk in Nederland te omschrijven als het probleem, hoe de verschillende prijsgroepen, welke „star” gebonden bleken te zijn aan een onveranderlijk, of althans uiterst moeilijk te verlagen Guldenbedrag, omlaag te drukken. In de eerste plaats gold deze vraag dus de z.g. „vaste lasten” en huishuren. In figuur V ziet men, hoe genoemde „vaste lasten”-groep (de „Overige” kosten van levensonderhoud), in zooverre deze de kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te 's-Gravenhage beïnvloedde, in September 1936 t.o.v. het gemiddelde in 1926/1930 nog zelfs met 1,7 pCt. bleek te zijn *gestegen* en toen zelfs rond 27½ pCt. van het geheele arbeidersbudget vorderde. Met de eveneens vrij „starre” post „huishuren” medegerekend, vereischten genoemde lasten toen zelfs rond 45 pCt. van het totale arbeidersbudget¹⁾.

Maatstaf voor alle „aanpassingen”, welke in Nederland nog voor den boeg stonden, waren in feite de opbrengstprijzen, voor al onze exportartikelen ter wereldmarkt te bedingen. Aan deze, ons door de internationale concurrentie ter wereldmarkt gedicteerde prijsverhoudingen hadden onze nationale kostprijzen zich op straffe van uitschakeling van ons bedrijfsleven uit het internationale ruilverkeer, aan te passen. De situatie voor Nederland, zooals deze was onmiddellijk vóór de devaluatie van den Gulden, hebben wij schematisch weergegeven in figuur VI, waarin bij punt a de as of spil moet worden gezocht, waarom zich het Nederlandsche aanpassingsproces prin-

¹⁾ Voor nadere bijzonderheden dienaangaande zij verwezen naar ons artikel „Indexcijfers van kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te 's-Gravenhage” in de E.-S.B. van 17 November 1937, bladz. 846.

cipieel had te voltrekken. Figuur VIa brengt dit proces, deze wenteling van het Nederlandsche prijsstelsel om punt a in beeld.

Wat er in feite van deze „aanpassing naar beneden” per 26 September 1936, vlak vóór de devaluatie van den Gulden, was terecht gekomen, hebben wij laten zien in de wijd opengesperde prijs-„schaar” per dien datum volgens figuur V. Wel hadden uit den aard der zaak de Nederlandsche groothandelsprijzen van allerlei geïmporteerde grond- en hulpstoffen en ook de exportprijzen van verschillende Nederlandsche voortbrengselen zich vrijwel ten volle moeten „aanpassen” aan de ter „wereldmarkt” geldende prijsverhoudingen (lijngedeelte a in figuur VI) doch bij afzet dierzelfde eindproducten in het binnenland (men denke bijv. aan de boterprijzen) golden vaak heel wat hogere prijzen, deels als een gevolg van de talloze „beschermings”, en „steun”-maatregelen der Overheid, deels in verband met allerlei min of meer monopolistische prijszettingen, bijv. voor verschillende merkartikelen door particuliere producenten voor het binnenland vastgesteld (lijngedeelte b in figuur VI). Elders¹⁾ berekenden wij, dat deze groothandelsprijzen van eindproducten in het binnenland vermoedelijk zelfs een 30 à 35 pCt. waren omhooggeschroefd t.o.v. het niveau, voor deze zelfde artikelen geldende ter „wereldmarkt” en ook figuur V laat duidelijk uitkomen, hoe in September 1936 de Nederlandsche groothandelsprijzen van „grond- en hulpstoffen” t.o.v. 1926/1930 met 51,6 pCt. waren gedaald tegenover de „afgewerkte producten” slechts 33,9 pCt.

Het gemiddelde groothandelsprijsniveau, door ons in figuur VI voorgesteld door de horizontale stippellijn g-h, kwam dientengevolge dus heel wat hoger te liggen dan het geheel links geteekende „wereldmarkt”-prijsniveau²⁾.

Ten opzichte van loonen, kleinhandelsprijzen en kosten van levensonderhoud, in ons schema samengevat als middengroep, kan men soortgelijke verschillen constateeren. De loonen in de „onbeschutte” bedrijven, dus bijv. in den landbouw en in exportbedrijven als de Twentsche katoenindustrie, waren vaak drastisch verlaagd (lijngedeelte c in figuur VI), die in de „beschutte”, meer binnenslands georiënteerde bedrijven doorgaans heel wat minder (lijngedeelte d in figuur VI), zoodat het algemeene gemiddelde ook hier weer tusschen deze beide uitersten in kwam te liggen, als in figuur VI voorgesteld door de horizontale stippellijn i-j. Zoo waren ook de kosten van levensonderhoud als gemiddelde der kosten van voeding enerzijds (lijngedeelte b en c) anderzijds huis-

huren en vaste lasten (lijngedeelte d tot f), eveneens in deze middengroep te rubriceren.

De huishuren van allerlei luxe-woningen, waarvoor de crisisdruik zich het eerst had doen gevoelen, waren vaak vrij aanmerkelijk gedaald (lijngedeelte e), die der goedkoopere arbeiderswoningen over het geheel genomen, waren t.o.v. het gemiddelde in 1926/1930 volgens figuur V slechts 2,2 pCt. gedaald.

Erpachtcanons, grond- en verschillende andere belastingen, gas-, electriciteits- en watertarieven e.d. (zie noot bij figuur V) waren sedert de crisis vaak star op eenzelfde bedrag in Guldens gehandhaafd gebleven, of zooals bijv. aanvankelijk de tramtarieven, zelfs nog verhoogd. Ook van een verlaging der hoofdsommen van allerlei hypothecaire en andere geldleeningen, anders dan door aflossingen, faillissementen of „reorganisaties” e.d. was vrijwel geen sprake geweest.

Vóór de devaluatie van den Gulden, zelfs onmiddellijk daarvoor, was het „aanpassings”-vraagstuk in Nederland dus te omschrijven als het probleem, hoe al deze afzonderlijke prijsgroepen b tot en met f zóódanig in de richting van het „wereldmarkt”-prijsniveau omlaag te drukken, dat kost- en opbrengstprijzen voor ons Nederlandsche bedrijfsleven weer in het algemeen een redelijke „marge” zouden laten een een als „normaal” te beschouwen winstvermogen zou worden hersteld. Figuur VI a brengt dit proces, zooals het zich had moeten voltrekken, in beeld. In werkelijkheid ging het echter geheel anders.

In de eerste plaats moesten de huishuren en vaste lasten omlaag (zie ook figuur V). Maar hoe? Een belangrijk contingent der eigenaren was reeds door de waardedaling van het huizenbezit practisch geruïneerd. Het nationale hypotheekbank- en levensverzekeringsbedrijf zat reeds opgescheept met tal van hypothecaire vorderingen, welke weliswaar als volwaardig in de balansen werden opgevoerd zolang renten en aflossingsbedragen nog maar „regelmatig” (zij het vaak met allerlei vertragingen en andere moeilijkheden) binnenkwamen, doch waarvoor stellig in feite van een volwaardige onderpandsdekking geen sprake meer was.

Toch was zonder een drastische verlaging der huishuren en „vaste lasten” — zooals boven opgemerkt met elkaar in September 1936 rond 45 pCt. der totale kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te 's-Gravenhage vergende —, een verdere daling der kosten van levensonderhoud vrijwel niet te verkrijgen en zonder een dergelijke verlaging der levenskosten ook alweer geen verdere loonsverlaging mogelijk. Van een aswenteling of „aanpassing naar beneden” om punt a, als door ons schematisch voorgesteld in figuur VIa was dan ook practisch geen sprake. In feite hield de tweeledige gebondenheid van het Nederlandsche prijsniveau, enerzijds die der groothandelsprijzen aan het „wereldmarkt”-prijsniveau (punt a), anderzijds die der aan de „Gulden is Gulden”-fictie gebonden „vaste lasten” het geheele binnenlandsche prijsstelsel in den geheel scheef getrokken ont-wrichtingstoestand, als door ons schematisch voorgesteld door figuur VI.

De „aanpassing naar beneden”, als door de Regeering voorgestaan, moest dan ook als *practisch onmogelijk*, worden opgegeven. A. J. W. RENAUD.

DE INTERNATIONALE GRAANMARKT EN DE NEDERLANDSCHE ROGGE.

Meer dan gewoonlijk verdient in ons land de loop der prijzen aan de internationale graanmarkt tegenwoordig de aandacht. In ruimen kring immers bestaat er belangstelling voor de vraag, of en in hoe verre het mogelijk is om het samenstel van landbouwcrisismaatregelen in omvang te doen afnemen, en dus een toenemend aantal dier maatregelen een einde te doen nemen.

¹⁾ In ons artikel „Devaluatie; geen vraagstuk, doch een onvermijdelijkheid” in het „Haagsch Maandblad” van September 1936, bladz. 248.

²⁾ In geen geval mag men dit „wereldmarkt”-prijsniveau, het gemiddelde niveau der prijzen, in internationale concurrentie bij export ter wereldmarkt te bedingen, verwarren met een gemiddelde van de verschillende *binnenlandsche* groothandelsprijsniveaux in bijv. Duitschland, Frankrijk, Zwitserland, enz.

Zou men bijv. uit de Zuid-Willemsvaart plotseling alle sluizen verwijderen, dan zou het water immers niet naar het middelste, doch naar het laagstgelegen kanaalpannd afvloeien.

Het is bekend, dat de regeering daartoe slechts wenscht over te gaan, indien dat mogelijk is zonder de positie van den landbouw te schaden. Dat wil dus zeggen, dat slechts die landbouwcrisismaatregelen zullen worden opgeheven, welke niet meer noodig zijn in het streven der Landbouwcrisiswet om het voortbestaan van de bodemcultuur te verzekeren. Ook verder zal dus prijsregelend worden opgetreden om den landbouwer een redelijken, de productiekosten dekkenden prijs voor zijn producten te bezorgen. Daartoe dienen indirecte middelen, zooals de bij invoer geheven monopolie-heffingen, die den prijs der door haar getroffen artikelen opdrijven, alsmede directe middelen, zooals het verlenen van toeslagen op de bij verkoop verkregen prijzen. Dit systeem zal vooralsnog van toepassing blijven, evenals zijn financiering door middel van het Landbouw-crisis-fonds.

Het ligt voor de hand, dat maatregelen, welke niet meer noodig zijn, opgeheven worden, en dat heffingen aan welker opbrengst niet meer dezelfde behoefte bestaat als voorheen, verlaagd worden. Dit doet zich voor, wanneer de prijs van het gesteunde product ook zonder steunverleening voldoende is om de productiekosten te dekken, of wanneer het te overbruggen verschil tusschen bedingbaren prijs en redelijk prijspeil verminderd is. Zoozeer ligt dit alles voor de hand, dat de Regeering reeds sedert het najaar van 1936, toen de Gulden zijn depreciatie onderging, waaruit voor verschillende landbouwproducten in Nederland een prijsverhoging voortvloeide en tevens de internationale prijzen van vele producten steeds meer stegen, in dien geest gehandeld heeft.

Het is dus duidelijk, dat voor het handhaven van landbouw-crisismaatregelen, de buiten Nederland haar oorsprong vindende prijsfluctuaties voor belangrijke producten der bodemcultuur van allereerste betekenis zijn.

Zoo kon de steun, die verleend werd aan den Nederlandschen graanverbouw, verminderd worden, naarmate sedert den zomer van 1936 de graanprijzen op de internationale markt stegen. Eerst wegens de depreciatie van den gulden, later mede op grond van de internationale prijsstijging, zijn geleidelijk de prijstoelagen, die uit het Landbouw-crisisfonds werden betaald aan de telers van gerst en rogge, verlaagd en tenslotte reeds in den winter van 1936/1937 geheel afgeschaft. Aan de opbrengst der monopolie-heffingen op granen, welke voor die prijstoelagen de middelen leverde, bestond daarna niet meer de financiële behoefte van voorheen. Toen de internationale prijsstijging voortging, had men ook minder behoefte aan haar prijsopdrijvende werking, omdat ook met verzachting dier werking een voldoende prijspeil bereikt werd. Daarop zijn in April 1937 de monopolieheffingen op granen, de daaruit vervaardigde producten en een aantal andere veevoeder-artikelen vrij belangrijk verlaagd.

Gehoopt werd, dat op dien weg kon worden voortgegaan. In het voorjaar en de zomermaanden van 1937 heeft het er zelfs naar uitgezien, dat het moment zeer nabij was, waarop de Nederlandsche akkerbouw het geheel zonder steun aan de graanprijzen zou kunnen stellen. Toen heerschte er namelijk aan de graanmarkten een zeer levendige, optimistische en vaste stemming. In April kwam aan de termijnmarkt te Rotterdam de tarweprijs zeer nabij de f 10.— per 100 kg. Weliswaar gold dit slechts voor de termijnen van het toen nog loopende oude oogstjaar en stonden latere posities aanmerkelijk lager, doch ook de September-termijn kwam aanzienlijk boven f 9.—. De prijzen bedroegen toen ongeveer het dubbele van een jaar tevoren, in welke prijsstijging de invloed van de depreciatie van den Gulden trouwens verdisconteerd was. De prijsstijging ging echter niet voort en integendeel zette een reactie in, maar weder volgde een herstel en in Juli bewogen de tarweprijzen zich te Rotterdam nog tusschen f 8.— en f 9.—.

Ook de andere graansoorten, welke voornamelijk als veevoeder toepassing vinden, beleefden tijdperken van vaste markten en goede vraag. De vooruitzichten voor de nieuwe oogsten van Nederlandsch graan waren daarom gedurende den zomer, wat de verwachtingen omtrent de bedingbare prijzen aangaat, niet ongunstig. Aanvankelijk werden die verwachtingen ook wel bewaarheid. Voor de nieuwe Nederlandsche gerst werden den teler zeer bevredigende prijzen betaald, waartoe de prijsopdrijvende invloed der monopolieheffing van f 1.— per 100 kg het zijne bijdroeg.

* * *

Veel grooter dan van gerst en ook om andere redenen belangrijker als onderdeel van den akkerbouw is in ons land de verbouw van rogge. Aanvankelijk werden echter ook voor de Nederlandsche rogge goede prijzen verkregen. Vooral werd daartoe bijgedragen door de goede vraag naar rogge in naburige landen. Vrij belangrijke hoeveelheden werden verkocht naar Denemarken en Duitschland en tezamen met de uitwerking der monopolieheffing bracht die uitvoer den roggeprijs hier eenigen tijd zelfs boven het peil, dat de Regeering aanvaard heeft als den richtprijs, die door middel van landbouw-crisismaatregelen nagestreefd dient te worden. Wie echter in dien tijd gemeend heeft, dat ook in de positie der roggemarkt spoedig een argument kon worden gevonden voor verdere verlaging of misschien zelfs wel beëindiging van de monopolieheffing op granen en voederartikelen (waartegen dan echter nog het bezwaar gegolden zou hebben, dat die heffingen tevens de middelen leveren voor andere betalingen uit het landbouw-crisisfonds), is teleurgesteld uitgekomen. De markt heeft namelijk voor verschillende graansoorten in de herfstmaanden haar vaste houding geleidelijk verloren. De buitenlandsche vraag voor Nederlandsche rogge verdween bijna geheel en dat geschiedde juist in het jaargetijde, waarin het voor talloze roggelers zaak is om hun rogge te verkoopen ten einde de middelen te verkrijgen voor het nakomen van in dien tijd vervallende financiële verplichtingen.

De teleurstellende wijziging in de houding der graanmarkt heeft haar oorzaak slechts zeer ten deele gevonden in redenen, die direct met het graan verband houden. Goeddeels sproot zij voort uit het einde, dat er gekomen was aan de internationale conjunctuurverbetering en uit de twijfelmoedige stemming, welke voor het kort tevoren nog zoo groote optimisme in de plaats was getreden. Met de koersdalingen aan de New-Yorksche effectenmarkt, de inzinking der prijzen van vele stapelartikelen, daalden ook de graanprijzen en verdween de levendige kooplust der voorafgegane maanden. In November kwam de tarweprijs aan de termijnmarkt te Rotterdam zelfs even beneden f 7.— per 100 kg, om zich na dien tijd iets boven dien mijlpaal te blijven bewegen.

In de oogstresultaten van de landen van het Noordelijk halfrond en de vooruitzichten voor de tarweprijzen in Argentinië en Australië lag eigenlijk geen voldoende aanleiding voor die wijziging in de houding der graanmarkt. Voorts valt een verband tusschen den minder goeden gang van zaken op de effectenmarkt en op die van rubber en andere stapelgoederen enerzijds en de graanmarkt anderzijds, hetwelk de daling van de prijzen van tarwe en enkele andere graansoorten zou kunnen rechtvaardigen, nauwelijks aan te toonen, doch wij dienen nu eenmaal rekening te houden met de feiten, ook wanneer wij hun optreden ongemotiveerd achten.

Voor Nederland is de verandering aan de graanmarkt onder meer vooral van belang geweest omdat de voor rogge bedingbare prijs beneden het als redelijk beschouwde peil kwam en op verbetering niet veel uitzicht scheen te bestaan. Nadat de Regeering dien toestand eenigen tijd had aangezien, tevens zinnende op middelen om den roggelers aan een beteren

prijs te helpen, zijn daartoe in December eenige maatregelen genomen.

Er werd niet overgegaan tot een verhooging van monopolie-heffingen, die wel volkomen het tegenovergestelde zou zijn geweest van het inkrimpen van landbouw-crisismaatregelen, op welke mogelijkheid zowel de Regeering als vele groepen der bevolking haar hoop hadden gevestigd. Ook werd niet de prijstoeslag aan roggetelers in eere hersteld, die al evenzeer als verhooging van monopolieheffingen consequenties met zich zou brengen, welke als minder gewenscht zijn te beschouwen. De regeering bepaalde zich tot maatregelen, die in Nederland het aanbod van rogge als veevoeder moesten doen afnemen en dus voor de Nederlandsche rogge, die grootendeels als veevoeder wordt gebruikt, de marktpositie moesten verbeteren.

In de eerste plaats werd op 7 December bekend gemaakt, dat daartoe de invoer van rogge nog slechts zou worden toegestaan op schriftelijke vergunning van de Nederlandsche Akkerbouw Centrale. Daarmede was dus aan den vrijen invoer van rogge een einde gemaakt en kon tot een beperking van import worden overgegaan, zooals bij overeenkomstige moeilijkheden ook vroeger wel eens is geschied. Nader verscheen op 14 December de mededeeling, dat invoer-vergunning voor bakrogge (rogge, die voor de menschelijke consumptie zal worden gebruikt) slechts zal worden verstrekt, indien volgens een reeds geruimen tijd op tarwe toegepast systeem de zekerheid geboden wordt, dat die rogge niet als veevoeder zal worden aangewend.

Dadelijk hebben deze twee maatregelen, gegrond op de Landbouw-Crisis-Wet, inderdaad tot een herstel der roggeprijzen geleid. Het peil, waarop zij zijn aangekomen, zal echter waarschijnlijk nog niet de algemeene tevredenheid der telers opwekken. Gehoopt dient dan ook te worden, dat eenige verbetering aan de internationale graanmarkt het hare zal doen om een verder ingrijpen onnoodig te maken, dat dan allicht een weinig gewenschten vorm zou moeten aannemen en ons zou terugleiden naar crisis-maatregelen, welke afschaffing of inkrimping juist zoo welkom was.

De kans op zulk een verbetering der graanmarkt en daarmee op een herstel van den uitvoer van rogge, die zeker verdere ontspanning zou brengen, schijnt in de naaste toekomst niet uitgesloten, doch ook dit jaar heeft weer geleerd, dat op de ontwikkeling aan die markt weinig peil te trekken valt.

JAN SCHILTHUIS.

VERBINDENDVERKLARING ONDERNEMERSOVEREENKOMST JAPONNEN-CONFECTIEBEDRIJF.

De Staatscourant van 1 November 1937, No. 210, brengt ons de beschikking van den Minister van Economische Zaken van 30 October 1937, waarbij voor de eerste maal een ondernemersovereenkomst krachtens de wet van 1935 verbindend wordt verklaard.

Zij betreft de „Overeenkomst Nederlandsche Japonnenconventie”, die als bijlage aan het besluit wordt toegevoegd.

Het is niet de bedoeling de inhoud der overeenkomst hier te bespreken, maar wel geeft dit besluit aanleiding tot enige beschouwingen over de toepassing, die de wet in dit besluit voor de eerste maal heeft gevonden.

Wanneer wij in de considerans van de wet als primair punt van overweging lezen, dat het wenselijk is *in het algemeen belang* bepalingen vast te stellen betreffende het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten, dan ligt het voor de hand, dat men bij een verbindendverklaring van enigerlei ondernemersovereenkomst in de eerste plaats onderzoekt in hoeverre het algemeen belang wordt gediend of een dergelijke verbindendverklaring vordert.

In vele gevallen zal dit op het eerste gezicht niet mogelijk zijn, vooral dan niet wanneer men niet op de hoogte is van de economische verhoudingen, waarvoor bepaalde ondernemersovereenkomsten in enige tak van handel of nijverheid overwegende betekenis hebben.

In dit geval is hieromtrent echter ook zonder deze speciale kennis van zaken het een en ander op te merken.

Het algemeen belang moet worden gediend. Wanneer men kennis neemt van de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling tussen de Regering en de beide Kamers over het oorspronkelijke en gewijzigde wetsontwerp, dan blijkt wel zeer duidelijk, hoe voor- en tegenstanders het algemeen belang op de voorgrond stelden.

Het zou niet moeilijk zijn met verschillende aanhalingen enige kolommen te vullen, om het voorgaande te bevestigen. Ik volsta slechts met een tweetal.

Aan het slot van zijn antwoord op de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer zeide Minister Steenberghe o.m.: . . . „dat wij toch kunnen trachten om met behulp van deze wet, die, zooals alles zich laat aanzien, door een grote samenwerking, niet alleen in het volk, maar ook in de Kamer hopelijk tot stand zal komen, verder te werken in het belang van de welvaart van het volk.” (Handelingen Tweede Kamer Februari 1935, blz. 1537).

In de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer betoogt deze bewindsman: „Vanzelfsprekend mag de Overheid slechts haar sanctie hechten aan afspraken, waarmede het algemeen belang wordt gediend. . . .”

En wanneer wij dan kennis nemen van de overwegingen⁴⁾, die tot de verbindendverklaring van de ondernemersovereenkomst japonnenbedrijf hebben geleid, dan rijst de vraag, waaruit nu eigenlijk blijkt „dat mitsdien het algemeen belang de algemeen verbindendverklaring dier overeenkomst vereist.”

De overwegingen, waarop deze verbindendverklaring steunt, zijn in twee rubrieken onderscheiden, van welke laatste en vaagste het algemeen belang constateert, terwijl daaraan voorafgaan vier meer gedetailleerde motieven, die in het licht stellen, dat de overeenkomst voor de betrokken bedrijfstak overwegende betekenis heeft.

De overeenkomst Nederlandsche Japonnenconventie is ondertekend door 21 deelnemers, die volgens het Ministerieel besluit een belangrijk deel der betreffende industrie vertegenwoordigen. Het is echter geen geheim, dat volstrekt niet alle fabrikanten der in artikel 1 der overeenkomst genoemde goederen tot deze zijn toegetreden. Welke motieven de weigerachtigen daarvan weerhielden kan hier onbesproken

⁴⁾ Wij laten deze overwegingen hier volgen:

„Overwegende:

1. dat de aangehaalde overeenkomst, welke wordt gesteund door een groep ondernemers, die een belangrijk deel der betreffende industrie vertegenwoordigen, de strekking heeft door het brengen van uniformiteit in de leverings- en betalingsvoorwaarden bepaalde vormen van onredelijke concurrentie teniet te doen;

2. dat daardoor een nauwkeurige calculatie kan worden bevorderd;

3. dat als gevolg daarvan een betere vergelijking der aangeboden goederen mogelijk wordt;

4. dat de aangehaalde overeenkomst mitsdien geacht moet worden voor de economische verhoudingen in den betrokken bedrijfstak overwegende betekenis te hebben;

Overwegende voorts:

1. dat de aangehaalde overeenkomst in den betrokken bedrijfstak op juiste wijze meer geregelde toestanden zal kunnen tot stand brengen en in een ongestoorde werking daarvan derhalve een algemeen belang moet worden gezien;

2. dat die ongestoorde werking in gevaar zou worden gebracht, indien buiten de overeenkomst staande belanghebbenden niet mede door haar bepalingen zouden worden gebonden;

3. dat mitsdien het algemeen belang de algemeen verbindendverklaring dier overeenkomst vereischt.”

blijven. Zij zagen in de vastgestelde regeling echter blijkbaar zelfs geen algemeen *bedrijfs*belang!

De aangehaalde overeenkomst heeft blijkbaar de strekking, door het brengen van uniformiteit in de leverings- en betalingsvoorwaarden, bepaalde vormen van onredelijke concurrentie teniet te doen.

Ongetwijfeld zijn er verschillende bepalingen in opgenomen, welke het aantal punten, waarop de ondernemers elkander concurrentie, zelfs onredelijke concurrentie kunnen aandoen, in zekere mate hebben beperkt. De vraag blijft echter of er in de onderhavige tak van nijverheid nog niet vele vormen van concurrentie overblijven, die in de overeenkomst geheel vrij worden gelaten.

Wordt de overweging van den Minister van Economische Zaken „dat daardoor een nauwkeurige calculatie kan worden bevorderd”, hierdoor echter wel voldoende gemotiveerd?

Zeker, uniformiteit in bepaalde verkoopsvoorwaarden kan ertoe bijdragen, dat zekere factoren met meer nauwkeurigheid in de calculatie worden opgenomen, doch geen enkele fabrikant, ook niet in de japonnen-confectie, zal daar het zwaartepunt zijner kostprijsberekening zoeken.

Ik kan mij voorstellen, dat er industrieën zijn, waar de calculatie van de overige factoren vrijwel parallel loopt, doch de invloed van de verkoopsvoorwaarden van grote betekenis is op de prijsstelling.

Bij een artikel als japonnen c.a. zijn er echter zoveel factoren van geheel andere, doch vooral belangrijker betekenis, dan dat bij gelijke verkoopsvoorwaarden een nauwkeurige calculatie in die mate zou worden bevorderd, dat de daardoor verkregen mogelijkheid van een enigszins betere vergelijking der aangeboden goederen, inderdaad voor de betrokken bedrijfstak van overwegend belang mag worden geacht.

Op het gebied van prijsstelling, arbeidsvoorwaarden, modellen, stoffen en verdere zeer belangrijke factoren voor de calculatie en niet mindere mogelijkheden van concurrentie, is een ieder vrij.

De „outsiders” worden gebonden ten aanzien van de levering, reclames, betalingscondities enz., *doch niet ten opzichte van andere m.i. veel belangrijker punten.*

En al moge aan de door de conventie bereikte resultaten als eerste stap op de weg naar verbetering van de toestanden in deze bedrijfstak enige betekenis worden toegekend, zeer stellig is zij, naar mijn mening, voor de economische verhoudingen daarin, niet zo overwegend als het „mitsdien” van de vierde overweging wil doen geloven.

Het schijnt dan ook wel zeer euphemistisch, als de Minister in zijn tweede rubriek overwegingen de ongestoorde werking van deze regeling van ondergeschikte punten — al zal zij op die enkele punten „meer geregelde toestanden kunnen tot stand brengen” — tot een algemeen belang verheft en via het gevaar van belemmering dier ongestoorde werking tot de conclusie komt, dat het „algemeen belang verbindendverklaring dier overeenkomst vereist”.

Dat dit besluit van den Minister niet is genomen, dan nadat hij de vaste commissie van de Economische Raad heeft gehoord, staat natuurlijk vast. Het is echter jammer, dat dit advies niet wordt gepubliceerd.

Wel wordt gelet op het bepaalde in artikel 9 der wet, waar in het 2e lid wordt voorgeschreven, dat elke beschikking de gronden behelst, waarop zij steunt, met name de gronden, waarom de algemeen bindend verklaarde ondernemersovereenkomst voor de economische verhoudingen in de betreffende bedrijfstak overwegende betekenis heeft of kan hebben en het algemeen belang verbindendverklaring vereist.

Ik heb die gronden in de gepubliceerde conventie en verkoopsvoorwaarden, noch in de overwegingen van het besluit kunnen vinden.

G. LANGELAAR Jr.

DE RIJKSMIDDELEN OVER NOVEMBER 1937.

Blijkens het in dit nummer voorkomende Overzicht is de opbrengst van 's Rijks middelen in de maand November jl. zeer gunstig voor 's Rijks schatkist geweest. Hierbij merken wij op, dat de staat van October 1936 de eerste was, waarin de gevolgen van de muntdepreciatie zich weerspiegelden. Daarna hebben wij een jaar lang overzichten gehad, welke telkens een stijging van f 5 miljoen of meer tegenover het vorige jaar lieten zien. Na September jl. zijn de maandcijfers der middelenopbrengsten echter weer meer vergelijkbaar geworden met die van dezelfde maand van het vorige jaar. Uit dit oogpunt nu beschouwd maakt de afgelopen maand een uitstekend figuur. De niet-directe heffingen brachten tezamen f 38.310.400 op, d.i. f 3.895.900 meer dan in November 1936; de raming werd zelfs met niet minder dan f 7.166.600 overschreden. Bij nadere analyse blijkt dit gunstig resultaat voornamelijk op rekening te komen van de dividend- en tantiëmebelasting, de omzetbelasting en de successierechten, die ditmaal buitengewoon hoge ontvangsten opleverden. Daarnaast vertoonden ook de invoerrechten, het statistiekrecht, alle accijnzen (behalve de zoutaccijnzen), de belasting op gouden en zilveren werken, de registratierechten en de loodsgelden een hoger opbrengstcijfer. De gemiddelde maandraming werd slechts bij den zoutaccijnzen, den wijnaccijnzen en de couponbelasting niet bereikt.

De totale opbrengst over de eerste elf maanden van het jaar bedraagt f 399.230.700 tegen f 337.240.500 in hetzelfde tijdvak van 1936, hetgeen een vooruitgang beteekent van rond f 62 miljoen. Alle middelen droegen hiertoe bij. De raming werd eveneens bij alle middelen, met uitzondering evenwel van den zoutaccijnzen, overtroffen; in totaal werd f 56.649.400 meer ontvangen dan waarop bij het samenstellen der begrooting werd gerekend.

Zoals reeds hierboven werd opgemerkt, heeft de dividend- en tantiëmebelasting ditmaal voor een bijzonder mooie ontvangst gezorgd. Een opbrengst van f 1.821.300 (f 671.300 boven de maandraming) is voor de maand November iets ongekends. Gerekend over elf maanden bedraagt de toeneming f 8.351.700. Al moet de invloed van de opcentenheffing hierbij niet over het hoofd worden gezien, in hoofdzaak komt in deze stijging de verbetering van den economischen toestand tot uitdrukking.

Ook de invoerrechten waren hoog; de ontvangsten beliepen f 8.161.500, of f 468.900 meer dan in November 1936. Reeds eerder werd erop gewezen, dat niet alleen de prijsstijging van tal van goederen, welke moeten worden ingevoerd, doch evenzeer de uitzetting van onze invoer van invloed is geweest. Dat onze buitenlandsche handel in omvang is toegenomen wordt trouwens bewezen door de stijging van het statistiekrecht, dat ditmaal een accres vertoonde van f 44.000. In het tijdvak Januari t/m resp. f 10.912.400 en f 917.800 meer ontvangen dan in dezelfde maanden van het vorige jaar.

Met voldoening mag worden geconstateerd, dat vrijwel alle accijnzen zich in stijgende lijn bewegen. Alleen de zoutaccijnzen liep in opbrengst terug (met f 52.300); de ontvangst was zelfs buitengewoon laag (f 71.700 bij een raming van f 166.700). Voor het feit van den opvallenden teruggang, die de laatste paar maanden in de opbrengst van dit middel is waar te nemen, is geen bepaalde oorzaak aanwijsbaar; wellicht is hier eenige wisselwerking met de daaraan voorafgaande maanden, toen de zoutaccijnzen vrij ruime baten gaf. Met den geslachtaccijnzen blijft het goed gaan; ditmaal werd f 647.900 ontvangen (accres f 105.200). Hoewel het vleeschverbruik dalende is, stijgt de opbrengst door de hoge veeprijzen. De wijnaccijnzen gaf f 8.500 méér, doch de tweede maand van het kwartaal is voor dit middel van minder belang. Het gedistilleerd verschaftte f 102.300 meer; deze

voortgang zegt evenwel niet veel, daar de ontvangst van November 1936 vrij laag was; op zichzelf beschouwd was de opbrengst der afgelopen maand normaal (ruim *f* 10.000 boven de raming). Hoewel de bieraccijns zich niet op het hooge peil der voorafgaande maanden kon handhaven, kwam ditmaal toch nog *f* 37.400 boven de ontvangst van November 1936 binnen, terwijl de raming met *f* 62.400 werd overtroffen. De suikeraccijns geeft den laatsten tijd zeer bevredigende opbrengsten; de toeneming bedroeg thans *f* 35.400 meer dan in November 1936; gerekend over elf maanden is 1937 reeds *f* 1.484.300 bij het vorige jaar in het voordeel. Tenslotte de tabaksaccijns, die ditmaal een surplus van *f* 304.100 opleverde boven de gelijknamige maand van het vorige jaar. Het gaat met den tabaksaccijns den laatsten tijd op en neer; nu eens hoort men van een toenemend verbruik van hooger geprijsde sigaren, dan weer schijnt het verbruik naar de goedkoopere tabaksfabrikaten te verschuiven. Met dit al heeft de tabaksaccijns tot dusver *f* 1.128.800 meer opgeleverd dan in de eerste 11 maanden van 1936.

De belasting op gouden en zilveren werken gaf in de afgelopen maand een mooie ontvangst (*f* 59.900, of *f* 5.700 meer dan in November 1936 en *f* 20.300 boven de raming). Opvallend is ook de toeneming van de omzetbelasting, die met *f* 647.700 voortuitging en *f* 7.249.400 voor de schatkist opleverde. Ook dit middel is als een gevoelige economische barometer te beschouwen, die de stijgende koopkracht van het publiek aanwijst, al is de toeneming mede voor een deel aan de prijsverhoging van verschillende artikelen toe te schrijven. De eerste elf maanden hebben *f* 10.618.300 meer verschaft dan dezelfde periode van 1936. De couponbelasting liet ditmaal een daling zien (van *f* 74.800), doch dit middel heeft in de voorafgaande maanden dermate ruim gevloeid, dat over de eerste elf maanden nog een surplus van ruim *f* 600.000 kon worden geboekt.

De zegelrechten liepen *f* 775.200 in opbrengst terug, hetgeen vrijwel geheel aan een trager vloeien van de beursbelasting is te wijten, welke met *f* 748.500 terugliep. De teruggang vindt zijn verklaring in de abnormale drukte op de beurs in November van het vorige jaar en de veel mindere bedrijvigheid in den effectenhandel op dit oogenblik. De registratierechten blijven goed op peil; ditmaal valt een stijging waar te nemen van *f* 516.000; de ontvangst der afgelopen maand (*f* 1.480.100) beteekent zelfs een recordcijfer, waardoor de verbetering van den economischen toestand duidelijk wordt gedemonstreerd. Er is weer meer levendigheid op de markt voor roerend goed.

De successierechten bewezen opnieuw hun wisselvalligheid door de abnormaal hooge opbrengst van *f* 5.366.700 (*f* 1.139.400 meer dan in November 1936 en *f* 1.966.700 boven de maandraming). Deze toeneming behoeft intusschen niet te verwonderen; verwacht mag worden, dat deze heffing door de stijging van de waarde der vermogens na de muntdepreciatie hogere ontvangsten zal geven. Gerekend over elf maanden valt een stijging waar te nemen van *f* 6.377.800. De loodsgelden namen toe met *f* 30.200 en verschaften daardoor *f* 84.100. Het surplus over de eerste elf maanden bedraagt *f* 211.200. Een en ander staat in verband met de verbetering in het scheepvaartverkeer.

Tenslotte nog een enkel woord over de directe belastingen. Heel veel valt er niet over te zeggen, omdat het kohierbedrag der verschillende belastingen zich in dit gedeelte van het jaar slechts weinig wijzigt. Een vergelijking van den stand per ultimo November jl. met het bedrag der kohieren van het overeenkomstige dienstjaar op hetzelfde tijdstip van 1936 valt ten gunste van het loopende jaar uit. Aan grondbelasting is thans *f* 143.500 meer op kohier gebracht. De inkomstenbelasting vertoont een accres van *f* 3.957.200; deze verbetering is vrijwel geheel

aan den verbeterden economischen toestand te danken. De vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I laten stijgingen zien van resp. *f* 1.860.400 en *f* 1.933.100, dank zij de gestegen effectenkoersen en de waardevermeerdering van vast goed. De belasting van de doode hand staat om dezelfde reden *f* 286.000 hooger te boek.

AANTEKENINGEN.

Handelsbelemmeringen tusschen de staten der U.S.A.

De overigens vrij zwakke verwachtingen, dat bij een verder voortduren van het conjunctureel herstel en het daarin deel hebben van alle landen na het „alignement” van de goudvaluta's in September 1936, de wereld weer een stap in de richting van den vrijhandel zou zetten, zijn niet vervuld.

Wanneer men let op de beweegredenen, die achter de toenemende politiek van bescherming schuilen, hoeft dit ook niet te verwonderen. Waar men een mindere afhankelijkheid van het buitenland, in sommige gevallen zelfs volledige zelfvoorziening op nationalen grondslag nastreeft, kan moeilijk verwacht worden, dat men onder invloed van een gunstige conjunctuurontwikkeling de reeds getroffen beschermende maatregelen weer ongedaan zal maken. Bescherming van het binnenlandsch economisch leven is op deze wijze een zeer belangrijk element in de moderne economische structuur geworden.

Het is begrijpelijk, dat in landen van groote uitgestrektheid zooals de Vereenigde Staten, met de daaraan verbonden tegenstrijdige belangen der onderdeelen, ook in het verkeer tusschen die onderdeelen dergelijke protectionistische beginselen zich doen gelden. Dit te meer in de Vereenigde Staten, waar het lokaal en regionaal patriottisch sterk genoeg zijn om de rol van het nationaliteitsbesef in het verkeer tusschen de volken te vervullen.

In een artikel van „The Index” van de New-York Trust Company wordt deze „interstate” protectie binnen de Vereenigde Staten besproken.

De vrije handel tusschen de Staten is een der grondslagen geweest van de groote welvaart der U.S.A. De grondwet, welke met een aureool van onaantastbaarheid is omgeven, bepaalt uitdrukkelijk, dat „no State shall without the consent of Congress, lay any impost or duties on imports or exports, except what may be absolutely necessary for executing its inspection laws....”

Toch ontwikkelt zich thans, volgens the Index, een wetgeving die de letter van de grondwet niet aantast maar in strijd is met haar geest. De opgeworpen handelsbelemmeringen nemen nergens openlijk den vorm van invoerrechten aan, maar het effect daarvan is vaak weinig anders. De omvang van dit protectionisme is nog niet groot, maar er schuilt een gevaar in den groei van dit „regionalisme”.

„The Index” noemt dan eenige voorbeelden van de wetgeving op dit gebied. De Staat Washington heft een belasting van 2 pCt. (use tax) op het gebruik van goederen, welke in den kleinhandel gekocht worden, voor zoover deze niet door Washington of eenig andere staat belast zijn. Deze belasting, de laatste zinsnede van den vorigen zin doet dit al uitkomen, draagt een compenseerend karakter. De Staat Washington heft nl. een omzetbelasting van 2 pCt. op de kleinhandelsomzetten binnen dien Staat (welke ook door verschillende andere Staten geheven wordt). Deze belasting opent echter de mogelijkheid van concurrentie door de detaillisten in Staten, die deze belasting niet heffen; daarom is een compenseerend recht noodzakelijk.

Het Opperste Gerechtshof meende dat deze „use tax” niet in strijd is met de grondwet. Deze belasting is nl. geen heffing op de handel tusschen de Staten onderling, maar op het recht de betreffende goede-

ren te gebruiken, nadat de handel reeds plaats heeft gevonden. Belemmering van den handel kan dus niet het doel zijn. Het Opperste Gerechtshof beziet het vraagstuk dus meer formeel juridisch dan economisch.

Economisch gezien is echter van belang, dat in dit geval het compenseerend recht geen element van bescherming inhoudt, daar het even hoog is als de binnenstaats geheven omzetbelasting. Toch meent „The Index”, dat deze „use tax” een vorm van protectionisme is.

Een andere belasting is de z.g. „chain store tax”, welke reeds in 22 Staten geheven wordt. Elke filiaalwinkel, gevestigd in den staat, die belasting heft, wordt belast, maar het progressief tarief neemt in een aantal staten als basis het totaal aantal filialen, dat de desbetreffende filiaalonderneming in de Vereenigde Staten heeft. Ongetwijfeld wordt aldus de groote nationale winkelmaatschappijen in de concurrentie met kleinere locale „chains” bemoeilijkt.

Het Opperste Gerechtshof meende, dat ook deze belasting niet in strijd was met de grondwet. De grootere filiaalbedrijven zijn immers in het voordeel, vergeleken bij kleine locale bedrijven — o.a. door de mogelijkheid van inkoop in het groot — en dit natuurlijke voordeel, dat een hoogere belasting rechtvaardigt, houdt niet op bij de grens. Het beschermend karakter van deze wijze van heffing kan echter o.i. niet ontkend worden.

Meer verkapt-protectionistisch zijn verschillende maatregelen die den handel in alcoholische dranken, bedwelmende middelen en cosmetische artikelen belemmeren. Deze worden getroffen in het belang van de volksgezondheid; doch het beschermend element is vaak duidelijk.

In het Westen van de Vereenigde Staten wint steeds meer de gewoonte veld, transportondernemingen buiten een bepaalde staat gevestigd, te belasten voor het gebruik van de straatwegen in dien Staat, of speciale vergunningen te eischen. Aan de grenzen van den Staat zijn daarom speciale „Ports of entry” ingericht, waar de vergunningen gecontroleerd en de verschillende belastingen (inclusief de invoerrechten op bepaalde goederen) geind worden. De parallel met nationale douane-stations ligt voor het grijpen; het artikel vermeldt niet of reeds smokkelverkeer tusschen de Staten onderling plaats heeft.

Zelfs de federale wetgeving kan onder bepaalde omstandigheden een beschermend effect hebben. In deze richting gaat de voorgestelde „Wages and Hours Bill”. Bij gelijkschakeling van de arbeidsvoorwaarden worden de Staten, die voorheen betere arbeidsvoorwaarden kenden, bevoordeeld ten koste van degenen, waar slechter arbeidsvoorwaarden bestonden. Het is mogelijk, dat er discriminatie plaats heeft; hetzij dat deze in de wet vastgelegd wordt, hetzij dat de wet aan een bepaald lichaam de bevoegdheid geeft omteheffingen te verleenen. Het laatste opent echter weer de mogelijkheid voor allerlei administratieve misbruiken, waarvoor de Vereenigde Staten, naar de ervaring op andere terreinen leert, een vruchtbare voedingsbodem vormen.

Het is te betreuren, dat het aangehaalde artikel van „The Index” geen quantitative gegevens over deze toenemende protectie geeft. Wel krijgt men den indruk, dat de beschermende werking vaak een secundair gevolg is van een maatregel, die andere doeleinden (met name sociale) beoogt.

Zou werkelijk het gesignaleerde euvel — zelfs al zou men protectie in het algemeen wenschelijk achten, dan moet in dit geval wegens den schadelijken invloed op de nationale eenheid, de bescherming toch afgekeurd worden — verder doordringen en openlijker vormen aannemen, dan lijkt het niet uitgesloten dat de Regeering, vooral nu de ontwikkeling van de wetgeving in de Vereenigde Staten meer in centraliseerende richting gaat, ook op dit gebied gaat ingrijpen.

A. P.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN NOVEMBER 1937.

Prov. en Gemeentel. Leeningen ¹⁾ .		
Polders, Watersch. en Publ. Rechtel.		
Lichamen	f	450.897,50
zijnde:		
<i>Nederland</i>		
<i>Obligatiën:</i>		
Deensch Rijkswoningfonds		
f 8.841.000 ²⁾ 4% obl. à		
99%	f	261.897,50
Deensch Rijkswoningfonds		
f 10.656.000 ³⁾ 4% obl. à		
100%	„	189.000,—
Bank- en Credietinstellingen	„	500.000,—
zijnde:		
<i>Nederland</i>		
<i>Obligatiën:</i>		
Coöp. Grondkapitaalbank		
voor den Landbouw		
f 500.000 3% obl. à 100% f		500.000,—
Industriele ondernemingen ⁴⁾	„	200.000,—
zijnde:		
<i>Nederland</i>		
<i>Obligatiën:</i>		
Koninklijke Nederlandsche		
Grofsmederij N.V.		
f 600.000 ⁵⁾ 4% obl. à		
100%	f	200.000,—
Electriciteit-, Gas-, Telef., Telegr.,		
Waterleiding-Mijen	„	1.772.500,—
zijnde:		
<i>Nederland</i>		
<i>Obligatiën:</i>		
Prov. en Gemeentel.		
Utrechtsch Stroomle-		
vingbedrijf N.V.		
f 750.000 ⁶⁾ 3% obl. à		
102%	f	765.000,—
Waterleiding Mij. „Schou-		
wen—Duiveland” N.V.		
f 1.000.000 ⁷⁾ 3½% obl.		
à 100%	„	1.007.500,—
Spoorweg-Maatschappijen ⁸⁾ .		
Kerkelijke Leeningen		
<i>Nederland</i> ⁹⁾	„	1.540.225,—
Totaal		f 4.463.622,50

¹⁾ Conversie: *Nederland*: Prov. Zeeland f 2.325.000 3% obl. à 100%.

²⁾ Van het netto-provenu dezer leening is een bedrag van f 8.557.000 voor conversie afgetrokken.

³⁾ Van het netto-provenu dezer leening is een bedrag van f 10.467.000 voor conversie afgetrokken.

⁴⁾ Bovendien conversie: *Nederland*: Coöp. Beetwortelsuikerfabriek te Zevenbergen f 1.200.000 4% obl. à 100%.

⁵⁾ Van het netto-provenu dezer leening is een bedrag van f 400.000 voor conversie afgetrokken.

⁶⁾ Van de totale leening groot f 1.000.000 is reeds een bedrag van f 250.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

⁷⁾ Van de totale leening groot f 1.500.000 is reeds een bedrag van f 500.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

⁸⁾ Conversie: *Nederlandsch-Indië*: Nederlandsch-Indische Spoorweg Mij. f 4.000.000 3½% obl. à 100%.

⁹⁾ De Kerkelijke Leeningen zijn als volgt onderverdeeld:

	Gulden	Rente-voet pCt.	Emissie-koers pCt.
Congr. der Fraters van O.L.Vr. van het H. Hart en de St. Gregoriusstichting te Utrecht (conversie f 650.000)	750.000	3½	99½
Gerestoreerde Kerk van Rotterdam—Delfshaven (conversie f 40.400)	100.000	3½	100
Stichting R.K. St. Canisius-Ziekenhuis te Nijmegen	1.382.500	4	100
Ver. voor Chr. Hooger en Midd. Onderw. te Zeist (conversie) ..	350.000	4	100
Ver. voor Lager Onderw. op Gerestoreerden Grondsl. te Rotterdam (conversie)	90.000	3½	100

Emissies in 1937. (In Guldens.)				Conversie:
Nieuw kapitaal:				
	Obligatiën	Aandelen	Totaal	
Jan.	2.055.167,50	3.606.372,—	5.661.539,50	194.811.500,—
Febr.	28.354.181,66	2.184.500,—	30.538.681,66	209.449.898,34
Maart	312.227,50	2.568.725,—	2.880.952,50	9.334.000,—
April	2.817.677,50	17.255.930,—	20.073.607,50	46.742.925,—
Mai	85.000,—	2.160.250,—	2.245.250,—	40.436.000,—
Juni	5.967.712,50	3.989.250,—	9.956.962,50	604.708.000,—
Juli	11.008.612,50	1.925.000,—	12.933.612,50	162.313.500,—
Aug.	6.207.160,—	5.437.500,—	11.644.660,—	48.618.000,—
Sept. 1) ..	3.148.655,—	1.171.890,—	4.320.545,—	724.916.700,—
Oct.	4.236.897,50	10.703.360,—	14.940.257,50	47.080.800,—
Nov.	4.463.622,50	—	4.463.622,50	28.079.400,—
	68.656.914,16	51.002.777,—	119.659.691,16	2.116.490.723,34

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Uit. November 1937 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1937 1)			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar 2)
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.398.843	37.928	10.360.915	10.217.451
Inkomst.bel. b)	69.245.432	1.772.248	67.473.184	63.515.985
Vermogensbel. c)	18.018.869	144.699	17.874.170	16.013.763
Verdedig.bel. I	10.264.997	119.436	10.145.561	8.212.492
Bel. v. d. doodehd.	1.843.807	21.247	1.822.560	1.536.537
Totalen ..	109.771.948	2.095.558	107.676.390	99.496.228

a) $\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

1) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. 2) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936.

AFDEELING Ib Overige middelen.	November 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenkomstige periode 1936
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	1.821.252	21.555.263	13.203.569
Rechten op den invoer	8.161.515	89.488.951	78.576.513
Statistiekrecht	233.623	2.540.333	1.622.579
Accijns op zout	71.688	1.738.405	1.670.989
Accijns op geslacht	647.901	6.744.783	5.751.134
Accijns op wijn	49.626	1.792.216	1.581.550
Accijns op gedistill.	2.302.319	25.233.274	24.735.903
Accijns op bier	645.686	7.196.957	6.690.064
Accijns op suiker	4.949.530	50.213.864	48.729.604
Accijns op tabak	3.086.544	32.409.961	31.281.164
Bel. op gouden en zilverw.	59.931	517.349	451.329
Omzetbelasting	7.249.421	67.295.853	56.677.522
Couponbelasting	398.611	5.892.743	5.292.448
Recht. en boeten v. zegel	1.701.755	30.525.453	17.671.150
Recht. en boet. v. registr.	1.480.148	14.943.246	8.751.922
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	5.366.731	40.369.337	33.991.529
Opbrengst d. loodsgelden	84.101	772.682	561.497
Totalen ..	38.310.382	399.230.670	337.240.466

1) Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 240.115 (Beursbel.). 2) Id. f 8.096.468.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Nov. 1937	1937	1936
Motorrijtuigenbelasting	1.458.107	20.679.313	19.808.633
Rijwielbelasting	23.898	7.714.733	7.618.770
Totalen ..	1.482.005	28.394.046	27.427.403

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1936/1937 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Nov. 1937	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1935/36 tot en met dezelfde maand van 1936
Gemeente.f.belast. . .	56.711.615	60.220.866
Opc. verm. t. get. v. 50	5.203.960	5.318.168

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1936.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1936 tot en met de maand Nov. 1937
Grondbelasting. ($\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.125.000	10.160.354
Inkomstenbelasting	74.600.000	69.040.042
Vermogensbelasting	18.375.000	18.566.460
Verdedigingsbel. I	8.000.000	8.425.951
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.737.632
Divid.- en tantiëmelasting	13.800.000	13.813.156
Rechten op den invoer	84.000.000	86.243.265
Statistiekrecht	1.600.000	1.814.263
Accijns op zout	2.500.000	1.774.052
Accijns op geslacht	5.000.000	6.335.825
Accijns op wijn	2.000.000	1.950.395
Accijns op gedistilleerd	28.250.000	27.774.046
Accijns op bier	7.000.000	7.166.667
Accijns op suiker	53.000.000	53.189.230
Accijns op tabak	35.000.000	33.810.111
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	499.568
Omzetbelasting	60.000.000	62.273.765
Couponbelasting	5.000.000	5.778.104
Rechten en boeten van zegel	18.600.000	19.844.629
Rechten en boeten v. registr.	14.000.000	9.760.351
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	38.136.446
Opbrengst der loodsgelden	500.000	655.677
Totalen ..	484.625.000	478.749.989

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1937	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Nov. 1937
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	10.000.000	9.375.582
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	21.000.000	19.269.996
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opercenten op de hoofdsom)	14.000.000	13.277.219
Vermogensbelasting (twee en twintig opercenten op de hoofdsom)	2.025.000	2.168.309
Inkomstenbelasting (tien opercenten op de hoofdsom)	4.500.000	4.135.991
Totalen ..	51.525.000	48.227.097

ONTVANGEN BOEKEN.

Statistical year-book of the World Power Conference No. 2 Data on resources and annual statistics for 1934 and 1935. Including for the first time Statistics relating to Coke and Manufactured Gas, met een inleiding en verklarenden tekst van Frederick Brown, B.Sc. (Econ.), F.S.S. (Londen 1937; The Central Office, World Power Conference. Prijs 20 s.).

Het Statistisch Jaarboek van de Wereld-Kracht-Conferentie bevat statistieken van de productie, voorraden, invoeren, uitvoeren, en het verbruik van kracht en krachtbronnen in alle landen, waartoe gegevens verkrijgbaar waren. In de krachtbronnen zijn begrepen steenkool, bruin-

kool en ligniet, turf, cokes, hout, petroleum, benzol, alcohol, natuurlijk gas, fabrieksgas, waterkracht, en electriciteit. Ten aanzien van de krachtbronnen, werden de nieuwste statistieken genomen en voor de productie, voorraden, invoeren, uitvoeren en het verbruik de jaren 1934 en 1935.

The crisis in the far east 1931—1937 door Wunsz King.

Japanese aggression and the nine power conference at Brussels I and II. Uitgegeven door het persbureau van de Chineesche Delegatie te Brussel.

Wissels en chèques, beknopte verklaring der wettelijke bepalingen door Mr. R. F. van Lier. (Haarlem 1937; H. D. Tjeenk Willink & Zoon N.V. Prijs ing. f 2.75, geb. f 3.50).

Deze uitgave is in hoofdzaak een geheel nieuwe bewerking van de stof van het in December 1933 verschenen commentaar van den schrijver: „De nieuwe wettelijke bepalingen omtrent wissels, chèques, enz. met aantekeningen ten dienste der praktijk”.

Geologische kaart van Java met toelichting bij blad 66 (Karangkobar) door Dr. R. W. van Bemmelen. Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. (Batavia 1937; Landsdrukkerij. Prijs per stuk f 2.50 met kaartblad).

Remarques sur l'état actuel des relations économiques internationales (Septembre 1937). La réalisation du Programme de la Déclaration tripartite. Annexe: Apaisement économique par M. F. J. MacDougall, C. M. G. (Genève 1937; Société des Nations).

Liberté économique mais organisation politique door Dr. Paul Berryer. (Brussel 1937; Maison Ferdinand Larcier, S.A.).

Revue de la situation économique mondiale, sixième année 1936/37. (Genève 1937; Société des Nations).

Een economisch compas in den economischen mist. Ordening der Economie volgens de grondbeginselen van productie, distributie, consumptie en contributie door Ir. H. K. Copijn. (Gorinchem 1936; J. Noorduynd en Zoon N.V. Prijs ing. f 1.75, geb. f 2.25).

Een beschouwing over de huidige economische ontvrichting, niet in den vorm van een geleerd betoog, alleen voor vakkundigen begrijpelijk, maar veeleer een eenvoudige verhandeling, geschreven voor ieder, ook zonder economische vak kennis.

De schrijver ontwikkelt in het eerste deel eenige eenvoudige grondbeginselen, laat in het tweede deel het paradoxale in ons huidige economisch stelsel zien, toetst in het derde deel verschillende nieuw-economische stroomingen als: Communisme, Corporatisme, New Deal, Technocratie, Freiwirtschaft, Social Credit en eenige andere, aan de beginselen in het eerste deel ontwikkeld, en komt tot een aantal eenvoudige conclusies.

Umriss einer Geschichte der Preise und Löhne in Deutschland door Dr. M. J. Elsas. (Leiden 1936; A. W. Sijthoff's Uitg. Mij. N.V. Prijs ing. f 12.50, geb. f 14.—).

Schrijver behandelt in dit lijvige boekdeel (ruim 800 pagina's) zijn onderwerp „Vom ausgehenden Mittelalter bis zum Beginn des neunzehnten Jahrhunderts” en kondigt nog een verdere band aan. Vele medewerkers stonden hem bij zijn diepgaand onderzoek, aan de uitkomsten waarvan dit werk gewijd is. Niet alleen is de geschiedenis van de prijzen uitvoerig weergegeven, ook de gebieden welke hierbij als correlaat behooren, zijn omvat. Zoo is een hoofdstuk gewijd aan de methode van bewerking, aan munten en valuta's, aan maten en gewichten. Ook de geschiedenis van het verkeer en de verkeerswegen mocht hierbij een behandeling vinden. De eerste band behandelt de gegevens betreffende München, Augsburg en Würzburg. In een later verschijnende band zal het geheele materiaal verwerkt worden en ook interlocaal de prijsbeweging worden behandeld.

GROOTHANDELSPRIJZEN.

(Indexcijfers gebaseerd op 1928—1929 = 100).

		TUINBOUWARTIKELEN (s-Gravenhage)							
		BLOEM-KOOL 1e soort p. 100 st. Grootbroek ¹⁾		ROODE KOOL 1e kwal. per 100 kg Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 kg Broek op Langendijk		WITTE KOOL 1e kwal. 1—5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	
		f	%	f	%	f	%	f	%
	1928	14,80	92,4	17,23	130,9	13,25	105,8	4,55	76,3
	1929	17,23	107,6	9,10	69,1	11,78	94,2	7,38	123,7
	1930	14,22	88,8	5,77	43,8	2,14	17,1	2,05	34,4
	1931	7,54	47,1	6,96	52,9	1,94	15,5	3,06	51,3
	1932	9,92	61,9	1,84	14,0	8,07	64,5	1,49	25,0
	1933	6,69	41,8	2,60	19,7	2,30	18,4	0,82	13,7
	1934	8,28	51,7	3,04	23,1	1,89	15,1	3,23	54,1
	1935	8,85	55,2	5,25	39,9	2,58	20,6	2,21	37,0
	1936	7,71	48,1	6,10	46,3	2,17	17,3	3,45	57,8
Jan.	1936	—	—	6,41	48,7	2,26	18,1	4,47	74,9
Febr.	—	—	—	7,43	56,4	2,59	20,7	4,50	75,4
Mrt.	—	—	—	9,06	68,8	3,05	24,4	6,60	110,6
Sept.	—	5,81	36,3	—	—	—	—	—	—
Oct.	—	9,84	61,4	—	—	—	—	—	—
Nov.	—	—	—	—	—	1,60	12,8	0,85	14,2
Dec.	—	—	—	1,48	11,2	1,36	10,9	0,84	14,1
Jan.	1937	—	—	1,84	14,0	1,29	10,3	1,05	17,6
Febr.	—	—	—	2,15	16,3	1,13	9,0	1,03	17,1
Mrt.	—	—	—	1,88	14,3	0,94	7,5	1,02	17,1
Aug.	—	10,03	62,6	—	—	—	—	—	—
Sept.	—	10,78	67,3	—	—	—	—	—	—
Oct.	—	8,30	51,9	—	—	8,18	65,4	1,02	17,1
Nov.	—	9,36	58,4	2,51	19,1	7,77	62,1	1,03	17,1
21-31 Oct.	—	6,58	41,1	—	—	8,18	65,4	1,02	17,1
1-10 Nov.	—	6,41	40,0	—	—	6,88	55,0	0,86	14,4
10-20 "	—	9,04	56,4	2,33	17,7	8,29	66,2	0,98	16,4
20-30 "	—	12,29	76,7	2,57	19,5	8,06	64,4	1,22	20,5
1-5 Dec.	—	—	—	2,33	17,7	8,03	64,2	1,20	20,1
6-14 "	—	—	—	3,06	23,2	8,23	65,8	1,29	21,6

¹⁾ De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12-18 Dec. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	12-18 Dec. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	8.664	1.449.497	978.392	—	27.433	9.943	1.476.930	988.335
Rogge	5.912	269.067	257.174	—	3.875	1.976	272.942	259.150
Boekweit	101	18.912	23.860	—	—	350	18.912	24.210
Maïs	16.443	1.333.822	796.706	59	148.817	146.585	1.482.639	943.291
Gerst	7.924	379.759	322.383	—	13.414	27.916	393.173	350.299
Haver	1.854	144.069	110.981	—	3.180	4.081	147.249	115.062
Lijnzaad	6.021	204.066	273.340	—	213.000	174.170	417.066	447.510
Lijnkoek	288	68.574	50.628	—	—	375	68.574	51.003
Tarwemeel	995	40.143	36.608	250	9.575	10.118	49.718	46.726
Andere meelsoorten	1.045	41.058	36.178	285	7.860	1.136	48.918	37.314

Noot bij groothandelsprijzen. (Zie blz. 946/47)

¹⁾ *Tarwe:* Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahia Blanca; van 2 Aug.—16 Aug. 1937 La Plata; van 16—23 Aug. 1937 Bahia Blanca. *Rogge:* Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada; van 2 Oct. 1933—25 Oct. 1937 La Plata. *Gerst:* Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata. *Cement:* In bepaalde gevallen worden hierop rabatten verleend.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 2	3 Dec. '36	Lissabon	4 11 Aug. '37
	Bel. Binn. Eff. 2½	3 Dec. '36	Londen	2 30 Juni '32
	Vrsch. in R.C. 2½	3 Dec. '36	Madrid	5 9 Juli '35
Athene	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.1	26 Aug. '37
Batavia	3	14 Jan. '37	Oslo	4 7 Dec. '36
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs	3 12 Nov. '37
Berlijn	4	22 Sept. '32	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	4½	15 Dec. '34	Pretoria ...	3½ 15 Mei '33
Brussel	2	16 Mei '35	Rome	4½ 18 Mei '36
Boedapest	4	28 Aug. '35	Stockholm ..	2½ 1 Dec. '33
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio	3.285 7 Apr. '36
Dantzig	4	2 Jan. '37	Weenen	3½ 10 Juli '35
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Warschau	4½ 18 Dec. '37
Kopenhagen	4	19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk.1	25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	18 Dec.	13/18 Dec.	6/11 Dec.	29 Nov./4 Dec.			
Amsterdam Partic. disc.	1/4	1/4	1/4	1/4	5/8-11/16	3-1/2	3 1/8-3/16
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1 1/2-3/4	3-1/4	2 1/4-3/4
Londen Daggeld..	1/2-1	1/2-1	1/4-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Partic. disc.	1 1/16-3/4	1 1/16-3/16	1 3/16-7/8	3/4-15/16	7/8-1 1/16	3/4-13/16	4 1/4-3/4
Berlijn Daggeld.	2 7/8-3 1/8	2 7/8-3 1/8	2 1/2-3 3/4	2 3/4-3 1/8	2 7/8-3 3/8	3-1/4	—
Maandgeld	2 3/4-7/8	2 3/4-7/8	2 3/4-7/8	2 3/4-7/8	2 3/4-3	3-1/4	—
Part. disc.	2 7/8	2 7/8	2 7/8	2 7/8	3	3	2 1/8-1/2
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/4	—
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1	3/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/4	5/16	—

1) Koers van 17 Dec. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
14 Dec. 1937	1.79 15/16	8.98 3/4	72.51	6.10 1/2	30.57	100 1/4
15 " 1937	1.79 15/16	8.98 3/4	72.50	6.10 1/2	30.56	100 1/4
16 " 1937	1.79 15/16	8.98 3/4	72.52	6.10 1/2	30.56 1/2	100 1/4
17 " 1937	1.79 1/8	8.98 3/8	72.48	6.10 3/4	30.56	100 1/4
18 " 1937	1.79 15/16	8.99	72.50	6.11	30.57	100 1/4
20 " 1937	1.79 15/16	8.99 1/2	72.45	6.11 1/2	30.57	100 1/4
Laagste d.w.1)	1.79 15/16	8.98	72.45	6.09 1/2	30.54	100
Hoogste d.w.1)	1.80	8.99	72.55	6.11 1/2	30.59	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland 1)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milana **)	Madrid **)
14 Dec. 1937	41.59	—	6.32	—	—	—
15 " 1937	41.59	—	6.32	—	—	—
16 " 1937	41.59 1/2	—	6.32	—	—	—
17 " 1937	41.59	—	6.32	—	—	—
18 " 1937	41.60	—	6.32	—	—	—
20 " 1937	41.60	—	6.32	—	—	—
Laagste d.w.1)	41.56	—	6.30	—	9.40	—
Hoogste d.w.1)	41.62	34.25	6.35	1.34	9.50	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
14 Dec. 1937	4,99 13/16	3,39 3/8	40,33	55,63
15 " 1937	4,99 3/4	3,39 3/8	40,32	55,62
16 " 1937	4,99 3/4	3,39 1/2	40,33 1/2	55,63
17 " 1937	4,99 1/16	3,39 1/8	40,30	55,61
18 " 1937	4,99 13/16	3,39 3/8	40,31	55,59
20 " 1937	4,99 13/16	3,39 3/8	40,30	55,60 1/2
21 Dec. 1936	4,91 1/32	4,66 1/16	40,24	54,76
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/2	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	4 Dec. 1937	11 Dec. 1937	13/18 Dec. 1937 Laagste	18 Dec. 1937 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 1/2
Budapest...	Pen. p. £	25 1/2	25 1/2	24 1/2	25 1/2
Buenos Aires 1)	p. pesop. £	16.98 1/2	16.99 1/2	16.96	17.08
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 1/2
Istanbul ..	Piast. p. £	619	619	619	619
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 1/2	1/3 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 1/2	1/2
Lissabon ...	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo ..	d. per £	25 1/2	26	25 1/2	26 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.98 1/8	4.99 1/8	4.99 1/8	5.00
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	2 3/32	2 1/64	2 1/32	2 1/16
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 3/16	1/2 3/16	1/2	1/2 1/16
Singapore ..	id. p. \$	2/4 5/32	2/4 5/32	2/4 1/16	2/4 5/32
Valparaiso 2)	\$ per £	124	125	125	124
Warschau ..	Zl. p. £	26 3/8	26 3/8	26 1/8	26 3/8

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

	Londen 1)	N.York 2)	Londen
14 Dec. 1937..	18 1/16	44 3/4	139/10
15 " 1937..	18 1/16	44 3/4	139/9 1/2
16 " 1937..	18 1/16	44 3/4	139/9 1/2
17 " 1937..	19 1/16	44 3/4	139/9
18 " 1937..	18 15/16	—	139/9 1/2
20 " 1937..	19	44 3/4	139/9 1/2
21 Dec. 1936..	21 1/16	45 1/4	141/8 1/2
27 Juli 1914..	24 15/16	59	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Dec. 1937	15 Dec. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 55.175.484,82	f 75.038.109,11
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 144.989,24	" 243.656,51
Voorsch. op ult. Nov. (resp. Oct.) 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	" 43.361.130,39	" 36.758.330,92
Idem aan Suriname	" 12.269.154,70	" 12.228.724,87
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 102.177.699,19	" 102.461.549,10
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	" 34.128.173,22	" 36.317.385,52
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 5.340.522,26	" 5.205.148,68
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 237.165.000,—	f 237.140.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 118.700.000,—	" 118.700.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.101.014,50	" 1.100.644,—
Schuld op ult. Nov. (resp. Oct.) 1937 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 5.142.565,12	" 7.538.384,54
Schuld aan Curaçao 1)	" 2.028.424,58	" 2.090.641,—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 22.152.489,38	" 22.319.614,14
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	" 170.472.068,33	" 160.494.790,02
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 16.500.000,—	" 16.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 148.434.843,55	" 150.151.986,59

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	11 Dec. 1937	18 Dec. 1937
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	f 297.000,—	f 550.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 43.165.000,—	" 38.622.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 10.500.000,—	" 10.500.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 5.000.000,—	" 5.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 733.000,—	" 607.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 443.000,—	" 179.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen...	" 730.000,—	" 730.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	" 311.000,—	" 2.373.000,—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 26.560.000,—

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
20 Nov. 1937..	840	1.078	613	618	1.427
13 " 1937..	841	1.132	582	615	1.418
6 " 1937..	841	1.227	614	618	1.433
30 Oct. 1937..	843	1.273	583	621	1.462
23 " 1937..	843	1.067	602	621	1.463
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluutp. der activa.

Table with multiple columns: GERST (65/6 kg Russische loco Rotterdam), MAIS (Rotterdam per 2000 kg), ROGGE (74 kg Russische loco Rotterdam), TARWE (Rotterdam per 100 kg), BURMA RIJST (Loonzein per cwt f.o.b. Rangoon/Bassein), BOTER per kg (Leeuwarder Comm. Noteering, Heffing Crisis Zuivel-Centr.), KAAS (Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg), EIEREN (Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.). Rows include years 1927-1936 and months from Jan. 1937 to Dec. 1937.

Table with multiple columns: JUTE (First Marks c.i.f. Londen per Eng. ton), KATOEN (Middling Upland loco New York per lb., Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.), AUSTRALISCHE WOL (in olie gekamd; loco Bradford per lb., Crossbred Colonial Carded 50's Av., Merino 64's Av.), JAPAN. ZIJDE (13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.), RUBBER (Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.). Rows include years 1927-1936 and months from Jan. 1937 to Dec. 1937.

Table with multiple columns: KOPER (Standaard Loco Londen per Eng. ton), LOOD (gem. prompt en lev. 3 maanden Londen per Eng. ton), TIN (Loco Londen per Eng. ton), IJZER (Cleveland No. 3 franco Middlesb. per Eng. ton), GIETERIJ-IJZER (Lux III per Eng. ton f.o.b. Antwerpen), ZINK (gem. prompt en lev. 3 maanden Londen per Eng. ton), ZILVER (cash Londen per Standard Ounce). Rows include years 1927-1936 and months from Jan. 1937 to Dec. 1937.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 20 December 1937.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 22.907.925,11 Bijbnk. „ 109.100.79 Ag.sch. „ 427.970,09	f	23.444.995,99
Papier o. h. Buitenl. in disconto	„	—
Idem eigen portef.	f 5.145.000,—	„	5.145.000,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 164.626.363,98 ¹⁾ Bijbnk. „ 3.207.208,84 Ag.sch. „ 26.715.471,97	f	194.549.044,79
Op Effecten f 192.638.659,06 ¹⁾		
Op Goederen en Spec. f 1.910.385,73	„	194.549.044,79 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	„	—
Munt, Goud f 113.607.470,—		
Muntmat., Goud f 1.252.233.166,22		
	f 1.365.840.636,22		
Munt, Zilver, enz. f 17.569.531,35		
Muntmat., Zilver..	„	1.383.410.167,57 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	„	40.042.883,55
Gebouwen en Meub. der Bank	„	4.600.000,—
Diverse rekeningen	„	8.821.404,36
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	„	10.193.915,19
	f 1.670.207.411,45		
Passiva.			
Kapitaal f 20.000.000,—		
Reservefond	„	4.338.707,82
Bijzondere reserve	„	6.600.000,—
Pensioenfond	„	11.152.079,32
Bankbiljetten in omloop	„	858.418.350,—
Bankassignatiën in omloop	„	11.483,16
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: Anderen	f 79.024.023,11 „ 687.610.060,15	„	766.634.083,26
Diverse rekeningen	„	3.052.702,89
	f 1.670.207.411,45		
Beschikbaar metaalsaldo f 733.784.862,33		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„	1.834.337.150,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„	—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 65.883.125,—
2) Waarvan in het buitenland „119.457.644,49

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
20 Dec. '37	113607	1.252.233	858 418	766.646	733.735	85
13 „ '37	113607	1.252 233	862.717	760.459	734.502	85
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
20 Dec. 1937	23 445	—	194.549	5.145	8.821
13 „ 1937	26.158	—	190.337	5.145	8.165
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
18 Dec. '37 ²⁾	132.020		188.070	82.870	23.644
11 „ '37 ²⁾	133.120		191.620	82.880	23.320
20 Nov. 1937	116.574	16.550	188.095	94.269	20.179
13 „ 1937	116.574	16.296	193.282	90.888	19.202
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
18 Dec. '37 ²⁾	3.970	75.650	73.720	49	
11 „ '37 ²⁾	4.430	75.980	75.340	48	
20 Nov. 1937	3.155	10.339	53.826	85.559	47
13 „ 1937	3.647	10.695	54.188	84.145	47
25 Juli 1914	6.895	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
15 Dec. 1937	327.563	501.954	44.452	7.849	20.717
8 „ 1937	327.579	492.831	53.576	9.641	20.955
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
15 Dec. '37	95.008	11.432	103.382	36.463	45.609	30,1
8 „ '37	87.243	11.742	106.310	36.658	54.748	35,4
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits..

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
9 Dec. '37	58.932	382	18	10.395	932	4.100	3.200
2 „ '37	58.932	381	16	10.207	935	4.507	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
9 Dec. '37	5.637	3.110	91.143	78	2.507	16.315
2 „ '37	5.637	3.349	91.933	93	2.650	15.712
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluippost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
15 Dec. 1937	70,6	20,3	5,4	5.207,6	56,7
7 „ 1937	70,5	20,3	5,6	5.361,2	42,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Dec. 1937	104,5	772,1	5.006,0	732,2	332,8
7 „ 1937	104,5	737,0	5.074,6	703,3	325,0
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) w.o. Rentenbankscheine 15, 7 Dec. resp. 18, 19 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenland-sche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
16 Dec. 1937	3.443	53	1.277	35	152	40	4.272	38	682	
9 „ 1937	3.420	51	1.270	38	152	40	4.296	35	632	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
1 Dec. '37	9.131,7	9.121,9	322,3	17,0	2,8
24 Nov. '37	9.132,3	9.122,4	319,2	15,9	2,8

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
1 Dec. '37	2.564,0	4.279,5	7.542,5	132,5	80,0	—
24 Nov. '37	2.564,0	4.264,8	7.547,0	132,5	80,0	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd

2) „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totaalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totaalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
24 Nov. '37	3	9.479	11.953	5.394	25.972	5.273
17 „ '37	4	9.532	11.998	5.365	25.879	5.296

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden; alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.